

เหตุให้เกิดทุกข

พระอาจารย์ทูล ชิปปณโณ

เหตุให้เกิดทุกข

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

คำปรารภ

ที่ข้าพเจ้าได้อธิบายในความหมายของตัณหาและขันธห้านี้ ก็เพราะมีหลายคนที่ยังไม่เข้าใจในความหมายที่ถูกต้อง ตีความหมาย ผิดจากหลักความเป็นจริงไป เมื่อตีความหมายผิดก็จะเกิดความเข้าใจ ผิดและเกิดความเห็นผิดได้ ถ้าหากเกิดความเห็นผิด การนำไปเป็น อุบายการภาวนาปฏิบัติก็ต้องผิดไป ถึงจะมีความตั้งใจจริงจังแน่วแน่ ในการปฏิบัติอยู่ก็ตาม ก็จะเป็นความจริงจังไปในทางที่ผิดไปโดยไม่รู้ตัว สุตมยปัญญา การศึกษาในภาคปริยัตินั้นศึกษาได้ เมื่อศึกษา มาแล้ว การตีความหมายในหลักจินตามยปัญญานั้นจะตีความ ถูกต้องหรือไม่ ถ้าตีความถูกต้องก็จะมีความเห็นชอบในขั้นเริ่มต้น และจะมีความเห็นชอบในการภาวนาปฏิบัติต่อไป

เรื่องของตัณหาและเรื่องของขันธห้า เป็นหลักในการใช้ สติปัญญาพิจารณาให้เข้าใจ มิใช่ที่จะอ่านรู้ตามตำรามาแล้ว จะหยุดอยู่เพียงเท่านั้น ต้องใช้สติปัญญามาวิจัยวิจารณ์ให้เกิด ความแยกคายอยู่เสมอจนจิตยอมรับความเป็นจริงจากปัญญา อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน เกิดความหายสงสัยภายในจิตเอง เมื่อ

จิตหายสงสัยเมื่อไรก็จะเกิดการถอนตัวจากสิ่งที่ยึดมั่นถือมั่น
เมื่อนั้น ขอให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจงฝึกสติปัญญาพิจารณาอยู่บ่อยๆ
ความรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงในสังขารธรรมก็จะเกิดขึ้นจาก
ตัวท่านเอง

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

สารบัญ

เหตุให้เกิดทุกข์	๑
นิสัยของมนุษย์	๓
มนุษย์มี ๔ ประเภท	๕
โลกมนุษย์เป็นสถานที่สร้างกรรม	๑๐
การเวียนว่ายตายเกิด เนื่องจากตัณหา	๑๕
อย่ายึดมั่นถือมั่น	๑๙
กามตัณหา	๒๙
เรียนรู้ในตำราและรู้จักจริงจากปัญญา	๓๘
ฝึกพิจารณากัมมฏฐานห้า	๔๒
กามคุณห้ามีรูปเป็นสำคัญ	๔๔
คำสอนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เหมือนกัน	๔๖
เวทนา	๔๘
สัญญา	๕๓
สังขาร	๕๘

สมมติและสังขารเป็นของคู่กัน	๖๐
วิญญาน	๗๑
รู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญา	๘๐

เหตุให้เกิดทุกข์

วัฏจักรเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนของจิตวิญญาณไม่มีกาลสมัย เมื่อใดใจยังมีตัณหาคือความอยาก เมื่อนั้นจิตวิญญาณยังต้องการอยู่ในสภาพนี้ตลอดไป มีทั้งสมหวังและผิดหวัง มีทั้งสุขและทุกข์ ทั้งหัวเราะและร้องไห้ปนกันไป ในสภาพนี้เป็นสถานที่พักผ่อนชั่วคราวเท่านั้น จิตวิญญาณจะไปอยู่แบบถาวรตายตัวตลอดไปไม่ได้ จะมีการหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยที่สร้างเอาไว้ จะอยู่ในภพนั้นบ้าง อยู่ในภพนี้บ้าง แล้วก็ผ่านไปไม่คงที่ จะมีความพอใจยินดี อยากจะอยู่เป็นหลักฐานตลอดกาลไม่ได้ หรือจะไปที่ไหน อยู่ที่ไหน เอาตามใจชอบก็ไม่ได้เช่นกัน เหมือนกับบุคคลอยู่ในแพกลางมหาสมุทร จะกำหนดทิศทางให้แก่ตัวเองไม่ได้เลย จะไปตกค้างอยู่ที่ไหนอย่างไร ก็จะเป็นไปตาม

กระแสของลม ฉันทใด ผู้จะไปเกิดในภพชาติใด จะมีกรรมเป็นตัวกำหนดให้ไปเกิดในที่นั้นๆ

ผู้ทำกรรมดีเอาไว้ก็จะได้ไปเกิดในภพชาติที่ดี ผู้ทำกรรมที่ไม่ดีเอาไว้ก็จะได้ไปเกิดในภพชาติที่ไม่ดี กรรมจะให้ความเป็นธรรมแก่ทุกๆ คน แต่บุคคลไม่ยอมรับผลของกรรมชั่วที่ตัวเองทำเอาไว้ แต่ก็หนีไม่พ้นจะต้องได้รับผลของกรรมชั่วแน่นอน คำว่ากรรมดีและกรรมชื่อนั้นมันเป็นกฎของธรรมชาติ เป็นผลตอบแทนให้แก่เหตุอย่างตรงไปตรงมา จะเรียกว่าศาลโลกที่ตัดสินคดีให้แก่มนุษย์ทั้งหลายก็ว่าได้ ผู้ที่เวียนว่ายเกิดตายอยู่ในภพทั้งสาม จะต้องถูกศาลวิญญูจักรตัดสินชี้ขาดให้ทั้งหมด ฉะนั้นจิตวิญญูณที่ชอบเที่ยวเร่ร่อนไปตามวิญญูจะ ต้องอยู่ในขอบเขตของกฎแห่งกรรมด้วยกันทั้งนั้น ผู้ที่นับถือในศาสนาอะไร หรือผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอะไร จะต้องอยู่ในอำนาจกฎแห่งกรรมด้วยกัน ไม่มีจิตวิญญูณใดอยู่เหนือกรรมนี้ไปได้เลย

นิสัยของมนุษย์

นิสัยของมนุษย์เราในโลกนี้ที่เหมือนกัน นั่นคือความอยาก และความชอบใจเป็นต้นเหตุที่จะได้สร้างกรรมให้แก่ตัวเอง อยากในสิ่งใด ชอบใจในสิ่งใด จะต้องทำตามใจตัวเอง ถ้าทำอะไรตามความอยาก ทำอะไรตามความชอบใจ โดยไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาก่อน จะเป็นการทำที่ผิดมากกว่าถูก แม้การพูดก็เช่นกัน ถ้าพูดตามใจโดยไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาก่อน การพูดผิดจะมีมากกว่าพูดถูก ตลอดความเห็นความเข้าใจ ถ้าไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาก่อน ความเห็นความเข้าใจจะเป็นความเห็นผิดความเข้าใจผิดไปโดยไม่รู้ตัว เมื่อมีความเห็นผิด ก็จะเกิดความเข้าใจผิด เมื่อเกิดความเข้าใจผิด ก็จะเกิดการพูดผิดและการทำผิดเชื่อมโยงต่อกัน จึงเรียกว่ากายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม

๔ เหตุให้เกิดทุกข์

คำว่ากรรม ก็แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท เรียกว่า สุจริตและทุจริตร เช่น ทำสุจริตและทำทุจริตร พุทสุจริตและพุททุจริตร ความเห็นสุจริตและความเห็นทุจริตร จึงเป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ มิฉฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด ความเห็นชอบและความเห็นผิดนี้เอง จึงเป็นฐานใหญ่ให้เกิดการทำกรรม การทำกรรมดีหรือทำกรรมที่ไม่ดีก็ขึ้นอยู่กับความเห็นนี้ทั้งนั้น

ฉะนั้น การท่องเที่ยวในวัฏจักรก็เนื่องจากความเห็นเป็นตัวสนับสนุนที่สำคัญ เพราะเป็นสื่อสายสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกรรมทั้งปวง ถ้ามีความเห็นชอบ เป็นธรรม ก็จะเป็นฐานให้สร้างแต่กรรมดี ถ้ามีความเห็นผิดก็จะเป็นฐานให้สร้างกรรมชั่ว จะเป็นกรรมดีและกรรมชั่วก็ต้องท่องเที่ยวอยู่ในวัฏฏะนี้ด้วยกัน แต่ก็เที่ยวในลักษณะมีความสุขและมีความทุกข์ต่างกัน ฉะนั้น การท่องเที่ยวของจิตวิญญาณจะเป็นในลักษณะล้มลุกคลุกคลานเรื่อยไป บางชาติอาจไปสู่อบายภูมิ มีนรก เปรต สัตว์ดิรัจฉาน หรือเป็นมนุษย์ที่วิกลจริต เป็นบ้าใบ้เสียสติ หรือรูปร่างลักษณะไม่สมบูรณ์เหมือนมนุษย์ทั่วไป

มนุษย์มี ๔ ประเภท

มนุษย์มีหลายประเภท เช่น

มนุสสเทโว คือรูปร่างลักษณะเป็นมนุษย์แต่จิตใจเป็น **เทวดา** เรียกว่ามนุษย์ใจบุญ มีคุณธรรมประจำตัว เป็นผู้มีหิริ ความละอายในการทำชั่วทางกาย และมีความละอายในการพูดชั่ว เป็นนินสัย โอตตปปะ เป็นผู้มีจิตใจกลัวในบาปอกุศล และกลัวในผลของบาปจะตามสนอง เป็นผู้มีความรักความสงสารในหมู่ มนุษย์ด้วยกัน และมีความรักความสงสารในหมู่สัตว์ทั่วไป เป็นผู้มีนิสัยช่วยเหลือคนอื่นอยู่เสมอ

มนุสสมนุสสานัง คือรูปร่างลักษณะเป็นมนุษย์และจิตใจก็ **เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์** เรียกว่าผู้ถึงพร้อมด้วยมนุษย์สมบัติ การทำการพูดจะมีสติปัญญารอบรู้รับผิดชอบในตัวเอง เป็นผู้ไม่โอ้อวด

๖ เหตุให้เกิดทุกข์

พยาบาทจองเวรกับใครๆ เป็นผู้มีน้ำใจให้ความเป็นธรรมในมวลหมู่ มนุษย์และสัตว์ดิรัจฉานทั่วไป นิสัยของมนุษย์สมบัติจะพรรณนา ให้จบในที่นี้ไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องยาว ให้สังเกตดูได้ว่า มนุษย์สมบัติ อยู่ที่ไหน จะเกิดความอบอุ่นใจเย็นใจกับผู้ได้สัมผัส ความซื่อสัตย์ สุจริตจะมีพร้อมอย่างสมบูรณ์ เป็นผู้รู้จักตอบบุญแทนคุณแก่ ผู้มีพระคุณ เป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัว เป็นผู้มีน้ำใจช่วยเหลือแก่ผู้อื่น สัตว์อื่นอยู่เป็นนิตย เป็นผู้มีความเข้าใจในเรื่องหัวอกเขาหัวอก เราได้เป็นอย่างดี ไม่เหมือนกับพวก

มนุสสเปโต มนุษย์พวกนี้ ดูรูปร่างจะเหมือนมนุษย์ ทุกอย่างก็ตาม แต่จิตใจนั้นเป็นเปรต ในลักษณะนิสัยของเปรต จะไม่อิ่มพอในความต้องการ มีความหิวกระหายอยู่ตลอดเวลา มีความตระหนี่ขี้เหนียว มียอมเสียสละแบ่งปันสมบัติที่มีอยู่ให้แก่ ใครๆ จึงให้ชื่อว่าความโลภนั่นเอง โลกอะไรบ้างนั้นก็เป็นเรื่องยาว ขอให้วิจยวิจารณ์ดูเองก็แล้วกัน

มนุสสตีรัจฉานโน ดูรูปร่างลักษณะเป็นมนุษย์อยู่ก็ตาม แต่ใจเหมือนสัตว์ดิรัจฉาน เป็นคนใจต่ำทราวม ไม่มีความละอาย ในการกระทำของตัวเอง จะหาความสุขที่ไหนก็ทำตามใจตัวเอง จะมีคนอื่นเห็น ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่มีสติปัญญาความสำนึก

ว่าอะไรควรหรือไม่ควร เป็นผู้มีราคาสะท้อนสะจัด ไม่มีความอดทน ทำอะไรไปตามความต้องการ เป็นผู้มีนิสัยเหยียดหยามโหดก้าวร้าว ไม่พอใจไม่ชอบใจกับใครๆ ก็จะหาวิธีกลั่นแกล้งให้คนอื่นเกิดความเสียหายอยู่เรื่อยไป ในลักษณะใจที่เป็นสัตว์ดิรัจฉาน จะพรรณนาให้จบลงในหนังสือเล่มนี้ไม่ได้เช่นกัน

ให้ทุกคนได้สังเกตดูตัวเองบ้าง ถ้าหากเรามีนิสัยอย่างนี้ จะมีวิธีแก้ไขตัวเองได้อย่างไร ในชาติที่เป็นมนุษย์นี้ได้อยู่แล้ว ในชาติหน้าต่อไป เราจะรักษาชาติที่เป็นมนุษย์นี้ได้อีกหรือไม่ จะมีสิ่งใดทำให้เราเปลี่ยนภพชาติของมนุษย์นี้กลายเป็นภพชาติอื่นไป นั่นคือใจ ผู้จะไปเกิดในภพไหนชาติใด ใจจะวางทิศทางเอาไว้ทั้งหมด จึงเรียกว่า มโนกรรม เป็นตัวแปรที่สำคัญ ผู้ไปเกิดในภพของเทวดา อินทร์ พรหม ก็คือใจเป็นกุศลกรรม ผู้จะไปเกิดในภพภูมิของเปรต ไปเกิดในหมู่สัตว์ดิรัจฉาน หรือจะไปตกนรก ทนทุกข์ทรมาน ก็คือใจเป็นอกุศล หรือจะกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ สมบัติอีก ก็ต้องมีคุณธรรมหรือศีลห้าประจำใจ

ถามว่า คนบาปมากเมื่อตายไปมีสิทธิ์มาเกิดเป็นมนุษย์ในชาติต่อไปได้อีกหรือไม่ ตอบ มาเกิดไม่ได้ เพราะกรรมชั่วจะพาไปเกิดในอบายภูมิต่อไป เว้นเสียแต่มนุษย์ที่มีบาปน้อย จึงจะได้มา

เกิดเป็นมนุษย์ได้ แต่เศษของกรรมนั้นยังติดตามมาให้ผลในชาตินั้นอยู่ เรียกว่าวิบากกรรม ให้ผลแก่บุคคลที่เกิดมีความแตกต่างกันดังเห็นอยู่ในที่ทั่วไป ใครมาจากภพอะไร นิสัยกิริยา และพฤติกรรมการแสดงออกทางกายและวาจา จะเป็นสื่อให้รู้กันได้

โลกมนุษย์นี้อยู่ในท่ามกลางของจักรวาลอื่น เป็นจักรวาลหนึ่งในแสนโกฏิจักรวาล มีจักรวาลเดี่ยวเท่านั้นที่สัตว์มีชีวิตอยู่ได้ เป็นจักรวาลที่มีความสมบูรณ์ในธาตุสี่ชั้นห้า มีอากาศธาตุที่เหมาะสมกับมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายให้มีชีวิตอยู่ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ และอากาศธาตุ เป็นไปในอตุลสัมปายะ มนุษย์และสัตว์ที่มีธาตุสี่ก็อาศัยธาตุสี่ของโลกนี้เป็นอาหารเลี้ยงชีวิตให้อยู่ได้

โลกที่มนุษย์อาศัยอยู่นี้เป็นศูนย์รวมให้แก่จักรวาลทั้งหลาย ส่วนจักรวาลอื่น มนุษย์จะไปอยู่แบบถาวรเป็นครอบครัวสืบพันธุ์เหมือนโลกนี้ไม่ได้ จักรวาลอื่นเพียงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ก็อยู่อาศัยได้ชั่วคราว เมื่อถึงกาลเวลาก็กลับมาเกิดในโลกนี้ตามเดิม จะไปเกิดในจักรวาลของเทวดา อินทร์ พรหม ก็อยู่ชั่วคราวแล้วก็กลับมาเกิดในโลกนี้อีก จะไปเกิดในภพของเปรต สัตว์ดิรัจฉาน จะไปตกในนรกอเวจีที่มีอายุยาวนานก็ตาม เมื่อหมดกรรมชั่วก็จะกลับมาเกิดในโลกนี้อีกเช่นกัน

ฉะนั้น โลกที่มนุษย์อาศัยอยู่นี้จึงเป็นศูนย์รวมของจิตวิญญาณของสัตว์โลกทั่วไป จิตวิญญาณจะไปเที่ยวในจักรวาลใด จะไปเที่ยววัฏจักรใด ก็ต้องมาสร้างกรรมในโลกนี้ทั้งนั้น ใครสร้างกรรมอะไรไว้ดีหรือชั่วอย่างไร ก็จะได้ไปตามกรรมที่ทำไว้นั้นเอง เช่น ครอบครัวเดียวกันอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่กรรมทำคนละอย่าง คนหนึ่งทำกรรมชั่ว คนหนึ่งทำกรรมดี เมื่อชีวิตหมดไป ก็จะแยกทางไปตามกรรมใครกรรมมัน เว้นเสียผู้มีศีลเสมอกัน มีความเห็นเหมือนกันและได้ทำกรรมอย่างเดียวกัน พวกนี้ไปไหนไปด้วยกัน เกิดที่ไหนไปเกิดด้วยกันได้

โลกมนุษย์เป็นสถานที่ สร้างกรรม

ฉะนั้น โลกมนุษย์นี้เป็นสถานที่สร้างกรรม โดยเฉพาะคนที่เกิดมาในโลกนี้มีการสร้างกรรมกันหมดทุกคน พระพุทธเจ้าสร้างบารมีก็มาสร้างในโลกมนุษย์ บารมีที่เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ก็เต็มอยู่ในโลกมนุษย์นี้ มีดวงตาเห็นธรรม มีสติปัญญาละอาสวกิเลส ตัณหา ก็ละกันในโลกมนุษย์นี้ หรือพระอรหันต์อริยสาวกก็เช่นเดียวกัน ก็ได้มาบำเพ็ญบารมีอยู่ในโลกมนุษย์นี้จนได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ได้บรรลุธรรมในโลกมนุษย์นี้ หรือผู้จะไปตกนรกอเวจีไปเกิดเป็นเปรต เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน เป็นอสุรกาย ก็ทำกรรมชั่วอยู่ในโลกมนุษย์นี้เช่นกัน

ฉะนั้น โลกมนุษย์จึงเป็นศูนย์กลางเป็นต้นทางของจิต

วิญญานที่จะไปท่องเที่ยวในวัฏจักรอื่นต่อไป หรือเหมือนกับทำอากาศยาน ใครต้องการไปเที่ยวที่ไหนประเทศใด ก็ตีตัวไปสายการบินนั้นๆ นี้ฉันใด ใครอยากจะไปสู่ภพไหนชาติใด ก็สร้างกรรมประเภทนั้นๆ ผลของกรรมจะเป็นเครื่องบินพาท่านไปเอง

ตามปกติแล้วจิตวิญญานไปเกิดในที่ไหนจะติดใจพอใจอยู่ที่แห่งนั้น ถ้าได้เกิดในโลกมนุษย์ ก็จะมีความห่วงความอาลัยไม่ยอมไปในภพไหนเลย ความห่วงความยินดีนี้เองจึงเป็นตัวถ่วงใจผูกใจเอาไว้ จะเข้าใจว่าโลกมนุษย์นี้มีความสุขดีแล้ว มีสิ่งให้เสพสุขได้ตามใจชอบ ต้องการในสิ่งใดก็พอหาได้ อยากชมวิทิวทัศน์ความสวยงามของโลกก็มีดู อยากสัมผัสในรูปแบบ เสียงกลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ถูกใจก็หาสัมผัสได้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “โลกมนุษย์นี้มีความงามงอนเหมือนราชรถ” มีคำต่อไปว่า “มีผู้โง่เขลาเท่านั้นข้องอยู่ ผู้มีสติปัญญาที่ฉลาดรอบรู้หาข้องอยู่ไม่” ถ้าเราใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาในคำสอนของพระพุทธเจ้าในบทนี้ จะเป็นอุบายสอนใจตัวเองได้เป็นอย่างดี

ผู้ที่มีความทุกข์เดือดร้อนใจ มีสาเหตุเนื่องจากไม่ยอมรับความจริง สิ่งใดไม่ถูกใจไม่ชอบใจก็จะเกิดความรู้สึกคับในสิ่งนั้นไม่ได้ เป็นในลักษณะเข้าข้างตัวเอง ไม่ยอมรับในสิ่งที่ไม่ถูกใจ ไม่ว่า

สิ่งใดจะต้องให้เป็นไปตามใจชอบทั้งหมด ไม่ยึดหยุ่น มีความเห็นอย่างไร มีความเข้าใจเป็นอย่างไร ก็ยากให้สิ่งทั้งหมดเป็นไปตามความเข้าใจอย่างนั้น นี่คือศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของโลกไม่ทั่วถึง ไม่เข้าใจในกระแสโลกที่มีอยู่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง การศึกษารธรรมก็คือศึกษาหลักของธรรมชาติ คือความเป็นจริง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว มีการตั้งอยู่ชั่วขณะ แล้วก็เปลี่ยนแปลงไปหรือดับไป

ความเข้าใจและความเห็นของคนเราย่อมแตกต่างกัน จะให้ทุกคนมีความเห็นเป็นอย่างเดียวกันนั้นเป็นไปได้ ความเห็นของนักปราชญ์บัณฑิตก็มีความเห็นเป็นอีกอย่างหนึ่ง ความเห็นของคนพาลสันดานชั่วก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ในโลกนี้มีทั้งนักปราชญ์และคนพาลอยู่ร่วมกัน ความคิดความเห็นย่อมมีความแตกต่างกันไปเป็นธรรมดา ถ้าหากคบกับนักปราชญ์ ก็จะไม่มีปัญหาเกิดขึ้น เมื่อจำเป็นจะต้องได้อยู่ในกลุ่มคนพาล ก็ต้องหาทางออกที่ยืดหยุ่น อ่านนิสัยของคนพาลสันดานชั่วให้เข้าใจ ในธาตุแท้ของคนพาล มีความประพฤติเป็นอย่างไร คนพาลก็คือคนพาล จะเอาอะไรให้สมบูรณ์แบบไม่ได้ คนที่ใจต่ำทราวม การทำการพูดเขาไม่ได้คิดถึงเหตุและผล เขาก็จะทำจะพูดให้ถูกกับใจ

เขาเท่านั้นเอง จะเอาความประพจน์ในการทำการพูดของคนพาลให้ถูกกับความต้องการของเราทั้งหมดไม่ได้ ต้องรู้จักให้อภัยกับคนประเภทนี้ เพราะเขายังไม่มีสติปัญญารับผิดชอบในการทำการพูดของเขาได้

บัณฑิตกับคนพาลก็มีความอยากอยู่ในตัว แต่ใช้ความอยากที่แตกต่างกัน การทำกรรมก็ทำไปคนละอย่างกัน คำว่ากรรมก็คือการกระทำทางกายและวาจา มโนกรรมเป็นใหญ่เป็นประธานในความอยากทั้งปวง การทำทางกายและวาจาจะออกมาจากความอยากของใจนี้ทั้งหมด การทำผิดทำถูก พูดผิดพูดถูก จะเป็นผลสะท้อนเข้าหาใจ

ฉะนั้น การแก้ไขปัญหาของความอยากต้องแก้กันที่ใจ นั่นคือความเห็น ความเห็นนี้เองจึงเป็นเข็มทิศให้ใจได้เป็นไป ถ้าใจมีความเห็นชอบก็จะเป็นความอยากไปในทางที่ถูก ถ้าใจมีความเห็นผิดก็จะเกิดความอยากไปในทางที่ผิด จึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มีการกระทำกรรมชั่วต่อไปยาวนาน และเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดการพูดผิดทำผิดเกิดขึ้น

ฉะนั้น ความเห็นที่ประกอบด้วยความอยาก จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรม เพราะความอยากยังเป็นดาบสองคม

ความอยากของคนพาลจะเป็นผลนำไปสู่ทุกข์โดยถ่ายเดียว ความอยากของนักปราชญ์บัณฑิตจะเป็นผลนำไปสู่สุคติ และส่งผลให้ถึงพระนิพพานได้ ดังบาลีว่า “ตณฺหยา ตรติ โอฆํ ตัณฺหาคือความอยาก จะเป็นพลังส่งให้ผู้ปฏิบัติได้ข้ามพ้นไป จากโอบสงสาร” ผู้จะนำเอาตัณหาคือความอยากมาปฏิบัติให้เกิดผลดีได้ ผู้นั้นจะต้องมีสติปัญญาที่ดี มีความฉลาดรอบรู้ ตามหลักความเป็นจริง ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์อยู่เสมอ หรืออย่างน้อยให้มีสติปัญญาฉลาดรอบรู้ในการบำเพ็ญความดีคือ บุญกุศล ผู้จะบำเพ็ญบุญกุศลได้ ผู้นั้นก็ต้องรู้จักบาปอกุศลว่า การทำบาปทำอย่างไร ผลของบาปเป็นอย่างไร ถ้าเข้าใจในบาป อกุศลดี มีhiri ความละอายในการทำบาป โอตตปปะ มีความกลัว ต่อผลของบาปที่จะตามสนองแก่ตัวเอง ผู้นั้นก็จะเลือกทำแต่ กรรมดีคือบุญกุศลตลอดไป จนกว่าจะได้เข้าสู่มรรคผลนิพพาน

การเวียนว่ายตายเกิด เนื่องมาจากตัณหา

การเวียนว่ายเกิดตายในสามภพนี้ ก็เนื่องจากตัณหาคือ ความอยากเป็นต้นเหตุ เช่น กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา ตัณหาทั้งสามนี้ ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาให้เข้าใจ เพื่อจะได้แก้ไขไม่ให้ใจหลงไปตามตัณหา ความอยากของใจนี้เองที่ไปเกิดในภพต่างๆ ความอยากนี้จะเป็นเหตุให้ได้สร้างกรรม คำว่ากาม หมายถึง ความยินดีความพอใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ได้ผูกขาดจำกัดเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ความชอบใจในสิ่งใด อารมณ์แห่งความชอบใจ ความพอใจ เรียกว่าอิฏฐารมณ์ ที่เกิดขึ้นในสิ่งที่ชอบใจ

ตัณหา หมายถึงความอยากของใจโดยเฉพาะ ความอยากนี้ ก็จะเป็นไปตามความพอใจและชอบใจ ถ้าความชอบใจในทางดี

ก็จะเกิดความอยากในทางที่ดี ถ้าความชอบใจในทางที่ไม่ดี ก็จะเกิดความอยากในทางที่ไม่ดี ถ้าความพอใจชอบใจไปในทางโลก ความอยากก็จะเป็นไปในทางโลก ถ้าความชอบใจพอใจในทางธรรม ความอยากก็จะเป็นไปในทางธรรม

ฉะนั้น ความอยากจึงเป็นไปตามความพอใจและชอบใจ ที่เรียกว่ากาม จะแบ่งออกเป็น ๒ หมวดใหญ่ด้วยกัน เพื่อให้ผู้อ่าน ได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติตามความสามารถของตน

(๑) วัตถุกาม

(๒) กิเลสกาม

ทั้งสองกามนี้จะมีต้นตอคือความอยากครอบคลุมนไว้อย่างแน่นหนา จึงยากแก่สติปัญญาจะฝ่าฟันให้กระจายหลุดออกจากใจได้ แต่ไม่เหลือวิสัยไปจากสติปัญญาที่มีความฉลาดเฉียบแหลม รู้จักวิธีขุดคุ้ยแยกแยะตีแผ่กามต้นตอออกมาให้เห็น ให้แจ่มแจ้งชัดเจน

วัตถุกามนี้ก็แยกออกเป็น ๒ ประเภทด้วยกัน

(๑) วัตถุกามที่มีวิญญูณครอง

(๒) วัตถุกามที่ไม่มีวิญญูณครอง

วัตถุกามที่มีวิญญูณครองเป็นสังหาริมทรัพย์ หมายถึง

สัตว์ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของเรา ที่เรารับผิดชอบอยู่ มีความห่วง
อาลัยผูกพันว่าสัตว์นั้นเป็นของของเรา ใจมีความอาวรณ์ห่วงใย
อาลัยผูกใจไว้กับสัตว์นั้นอยู่ ก็เกิดความยึดมั่นถือมั่นว่าอยากให้
อยู่ร่วมกันไปตลอดกาล ไม่อยากพลัดพรากจากกัน จะอยู่กิน
หลับนอนที่ไหนก็อยากอยู่ร่วมกัน อยากจะสัมผัสสารภณแห่ง
ความรักต่อกันอยู่ตลอดเวลา

ถ้าหากเกิดความไม่เที่ยง มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น
จำเป็นจะต้องพลัดพรากจากกันไป จะอดใจไม่ได้เลย จะเกิด
ความทุกข์ใจไม่สบายใจ กินไม่ได้นอนไม่หลับ ร้องไห้เสียใจแทบ
สติจะล่มสลาย ความอยากให้ชีวิตของเขาให้อยู่เป็นคู่ชีวิตของเรา
ก็จะเป็นความจริงเกิดขึ้น นั่นคือ อนิจจัง ความไม่เที่ยง แต่เราจะ
ทำให้เที่ยงโดยความเข้าใจเอง

เมื่อสิ่งนั้นไม่เป็นไปตามความเข้าใจก็จะเกิดความทุกข์
เดือดร้อน นี้เรียกว่าเรามีความเข้าใจผิดจากหลักความเป็นจริง
หรือไม่รับความเป็นจริงในสิ่งที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
ไม่รับความจริงว่าชีวิตเกิดจากสิ่งที่ตายเป็น เราก็ต้องตาย
เหมือนกัน ชีวิตเกิดจากสิ่งที่เป็นทุกข์ เราก็ต้องมีความทุกข์
ชีวิตเกิดจากสิ่งที่ไม่เที่ยง เราก็ไม่เที่ยง ชีวิตเกิดจากสิ่งไหน

๑๘ เหตุให้เกิดทุกข์

เราก็จะเป็นไปตามสิ่งนั้น นี่คือการพิจารณาให้ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง เพื่อให้เกิดความรู้จริง เกิดความเห็นจริงตามหลักสัจธรรมที่ถูกต้อง ด้วยสติปัญญาของตัวเอง

อย่ายึดมั่นถือมั่น

ถ้าหากเราไม่แก้ไขในความยึดมั่นถือมั่นห่วงใยในหมู่มสัตว์นี้ได้ เมื่อชีวิตเราตายไปเมื่อไร ใจเราก็จะมาเกิดเป็นลูกของสัตว์ตัวที่เราห่วงอยู่นั่นเอง เพราะความห่วงความยึดมั่นเป็นตัวก่อกองก่อชาติ ยึดติดในสิ่งใดใจก็จะเกิดในสิ่งนั้นๆ ต่อไป ตลอดญาติพี่น้องเพื่อนฝูงและลูกหลาน ถ้าจิตยึดติดผูกพันอยู่ เมื่อตายไปจิตก็จะยึดติดเกิดในคนกลุ่มนี้ต่อไป ถึงจะได้บำเพ็ญบุญกุศลมา มากแล้วก็ตาม บุญกุศลนั้นจะช่วยให้ไปเกิดในสุคติสวรรค์ไม่ได้ เพราะจิตหาที่ยึดติดมีที่เกิดเอาไว้แล้ว อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นในปัจจุบันมีกำลังแรงมาก จึงยากจะหลุดออกไปได้

ในคำโบราณท่านสอนไว้ว่า “เมื่อคนกำลังจะตาย ให้เตือนว่า พุทฺโธ ชัมโม สังโฆ หรือบอกว่าอย่าห่วงอะไรเลย ให้ผู้กำลังจะ

ตายได้มีสติสำนึกได้ เพื่อไม่ให้จิตไปยึดติดอยู่กับสิ่งใดๆ” ในช่วงขณะจิตจะออกจากร่างกายนี้จึงเป็นจุดที่สำคัญ ผู้จะไปสวรรค์ ผู้จะมาเกิดเป็นมนุษย์ หรือผู้จะไปตกอบายภูมิ นรก เปรต สัตว์ดิรัจฉาน หรือไปเกิดเป็นพวกอสุรกายที่เป็นวิญญูณเร่ว่อนจรจัดก็อยู่ในช่วงนี้เอง ถ้าผู้เคยภาวนาปฏิบัติ จะรู้จักในวิธีหลีกเลี่ยงจากอบายภูมิได้ ถึงเขาเคยได้ทำบาปกรรมที่ไม่ดีเอาไว้ไม่มากนัก เขาจะนึกถึงแต่กรรมดีที่ทำเอาไว้แล้ว จิตมีความร่าเริงในบุญกุศล เมื่อตายไปไม่ต้องบวชลูกหลาน ไม่ต้องให้พระมาสวดมาตีกาบังสุกุล เขาก็จะไปสู่สุคติด้วยบุญกุศลของเขาเองได้ ถ้าผู้ทำบาปกรรมเอาไว้มากมาย ถึงนิมนต์พระมาสวดมาตีกาบังสุกุล และบวชลูกหลานจุง ก็จะไม่มียผลอะไร เขาก็จะไปตามกรรมชั่วที่เขาทำไว้แล้ว บุญกุศลก็จะได้แก่ผู้มีชีวิตอยู่เท่านั้น

จะมีคำถามว่า การทำบุญอุทิศไปให้ผู้ตายจะได้รับหรือไม่ตอบ ผู้ตายที่ไม่ได้รับส่วนบุญจากญาติมี ๔ จำพวก (๑) ผู้ตายไปเกิดในสวรรค์ (๒) ผู้ตายไปตกนรก (๓) ผู้ตายไปเกิดเป็นมนุษย์แล้ว (๔) ผู้ตายไปเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ทั้ง ๔ ประเภทนี้ไม่มีสิทธิ์จะได้รับบุญกุศลจากญาติที่อุทิศไปให้ ผู้จะได้รับบุญกุศลจากญาติได้มี ๑ ใน ๑๒ ของเปรต หมู่เปรต ๑๒ จำพวกนี้ มีจำพวกหนึ่ง

ที่เป็นเปรตกำลังจะหมดในบาปกรรมอกุศล พร้อมทั้งจะเกิดเป็นมนุษย์ได้แล้ว เมื่อได้รับบุญกุศลจากญาติอุทิศให้ ก็จะได้รับทันที ส่วนเปรตจำพวกที่มีบาปกรรมมีมากอยู่ จะรับผลบุญที่ญาติอุทิศไปให้ไม่ได้เลย จะต้องรับผลของบาปกรรมต่อไป จนกว่ากรรมนั้นจะเบาบางลง จึงจะรับส่วนบุญจากญาติได้

การทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายไปนั้นเป็นสิ่งที่ดี เป็นวิธีที่ทำให้ระลึกนึกถึงพระคุณต่อผู้มีพระคุณแก่เรา ท่านจะได้รับหรือไม่ได้รับเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ให้เราได้กระทำในส่วนที่ดีเพื่อระลึกคุณท่านก็แล้วกัน การทำบุญอุทิศนี้ เราจะนึกอุทิศให้แก่ใครๆ ก็ทำได้ถึงคนอื่นสัตว์อื่นจะไม่ได้เป็นเครือญาติของเราก็กตาม เมตตาธรรม กรุณาธรรม ความรักความสงสารเราที่มีอยู่ จะแบ่งบุญกุศลนี้ให้แก่เพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน จึงเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง เป็นวิธีฝึกนิสัยไม่เป็นผู้เห็นแก่ตัว จะทำใจให้เป็นมิตรกับทุกๆ คน ให้ความสุขให้ความเป็นธรรมแก่สัตว์ทุกหมู่เหล่า ถ้าทำได้อย่างนี้ เมื่อเกิดในภพชาติต่อไป จะได้เป็นใหญ่ มีพวกพ้องบริวารที่ให้ความเคารพต่อเรา มีมากมายมหาศาลทีเดียว

วัตถุกามที่ไม่มีวิญญูณครอง หมายถึงสมบัติที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านเรือน ที่ดิน หรือ สังกหริมทรัพย์

พวกเงินทองกองสมบัติต่างๆ ที่เรามีอยู่ และเป็นสมบัติของเรา ในเรื่องของทางโลก ในแง่ของกฎหมาย ในสมมติว่าเป็นสมบัติของเราเท่านั้น ถ้าดูผิวเผินก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไป ในโลกนี้ จะมีสมบัติเป็นปัจจัยอาศัยให้มีความสุขแก่ผู้เป็นเจ้าของเป็นอย่างดี และให้เกิดความทุกข์แก่ตัวเราได้เช่นกัน

ฉะนั้น ความสุขและความทุกข์ไม่มีในวัตถุสมบัตินั้นเลย สมบัติเป็นธาตุของโลก มีอยู่ในโลกนี้ตลอดทุกยุคทุกสมัย สมบัตินี้จะมีอยู่เป็นคู่ของโลกตลอดกาล ทั้งอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จะมีอยู่เป็นคู่ของโลกตลอดไป ไม่มีที่สิ้นสุด มนุษย์ที่ได้เกิดมาก็ต้องอาศัยสมบัติของโลกนี้เลี้ยงชีวิตให้อยู่ได้ เมื่อมีชีวิตอยู่ก็อาศัยกันไปอยู่กันไป ใครจะเข้าใจว่าสมบัตินี้เป็นของของเรา ก็คิดเอาเองได้ แต่สมบัติโลกก็จะไม่เข้าใครออกใคร เป็นปกติความเป็นกลาง และเป็นความจริงอยู่ในตัวมันเอง แต่มนุษย์เรามีความเข้าใจไปว่า สมบัตินี้เป็นของของเรา แต่ก็เข้าใจถูกต้องตามสมมติในขณะที่เรามีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อถึงวันที่ตายจากสมบัตินี้ไป ในคำว่าสมบัติของเราก็หมดความหมาย ไม่มีใครหาบหาเอาสมบัติของโลกไปได้เลย จะมีสมบัติมากหรือน้อยก็เพียงมาอาศัยกันอยู่ชั่วคราวเท่านั้น ถึงสมบัติจะเป็นของประจำโลก

ก็ตาม แต่คนผู้สมบัตินั้นจะหลงในสมบัติเอง เมื่อเกิดความหลงในสมบัติเมื่อไร ใจก็จะเกิดความหวังความอาลัยอาวรณ์ และผูกใจไว้กับสมบัตินั้นจนลืมนั่น

ใจที่หลงวนเวียนเกิดตายเพราะหลงในวัตถุสมบัตินี้ มีมากทีเดียว จะเป็นชาติใดภาษาใด ฐานะเป็นอย่างไร อาชีพอะไร ไม่สำคัญ ก็นับได้ว่าเป็นผู้หลงสมบัติของโลกมาก่อนทั้งนั้น แต่ปัจจุบันชาตินี้ ใครจะมีอุบายวิธี มีสติปัญญา แก้ปัญหาของใจที่หลงสมบัติของโลกนี้ได้อย่างไร ก็ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว ใครจะมาหลงยึดติดผูกพันในสมบัติของโลก ผู้นั้นก็จะได้มาเกิดตายอยู่ในโลกนี้ตลอดไป

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องมาแก้ไขใจที่มาหลงสมบัติของโลกนี้ โดยใช้สติปัญญาอบรมใจสอนใจให้รู้ความจริงในสมบัติของโลก ใช้ปัญญาพิจารณาว่า สมบัติของโลกที่เราเป็นเจ้าของอยู่ มีส่วนไหนบ้าง เมื่อเราตายไปจะได้เอาติดตัวไปได้ ให้ใช้หลักฐานมายืนยันด้วยเหตุผลว่า เราเห็นผู้มีฐานะที่ดีตายไปแล้วหลายคน ในช่วงที่เขามีชีวิตอยู่ สมบัติทั้งหลายจะเป็นของกูมาตลอด เมื่อเขาตายไป คำว่าของกูเอาไปด้วยไม่ได้เลย

ให้ใช้ปัญญาพิจารณาอยู่เสมอว่า ไม่มีสมบัติอะไรเป็นของ

เราที่แน่นอน เมื่อถึงคราวที่เปลี่ยนแปลงสมบัติที่เรารัก ก็จะต้องพลัดพรากจากกัน ถึงชีวิตจะมีอยู่ อาจถูกอัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย โจรภัย ทำให้สมบัติที่เรารักได้พลัดพรากจากเราไปได้ หรือสมบัติยังมีอยู่ เราจะตายจากสมบัตินี้ไปก็ได้ เมื่อใจยังห่วงในสมบัตินี้อยู่ ก็จะได้มาเกิดใหม่ เกิดเป็นมนุษย์บ้าง เกิดเป็นเปรตบ้าง เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานบ้าง แล้วมาผูกพันยินดีอยู่ในสมบัตินั้นต่อไป เพียงสมบัติเท่านั้นก็ทำให้ใจได้มาเกิดมาตายในโลกนี้ได้ เมื่อไรจะมีสติ ปัญญามาแก้ไขปัญหานี้ให้หมดไปจากใจ ความหลงใหลเข้าใจผิด คิดว่าสมบัตินี้เป็นของของเรา จะแก้ไขได้ด้วยสติปัญญาที่ฉลาดเท่านั้น

กิเลสสาม หมายถึงใจที่มีราคะ โทสะ โมหะ ที่ยังลุ่มหลงอยู่ในกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ กิเลสสามนี้ยังมีความละเอียดอ่อนมาก จึงยากแก่ผู้มีสติปัญญาทรมานที่จะแก้ไขได้ วัตถุสามที่ได้อธิบายมาแล้วยังแก้ไขไม่ได้ ทั้งที่เป็นวัตถุสามอันหายาบสุด และแก้ไขได้ง่าย แต่เราก็ไม่ยอมที่จะแก้ไขให้หมดไปจากใจ โฉนจะมาแก้ไขให้กิเลสสามให้หมดไปจากใจได้เล่า

แต่ก็ไม่เหลือวิสัย ถ้าเรามีสติปัญญาที่ดี มีความฉลาดรอบรู้อย่างเฉียบแหลม สามารถแยกกิเลสและใจให้ออกจากกันได้

ถ้าทำได้แบบนี้ สติปัญญา ก็จะสอดแทรกเข้าหาใจได้ทันที
 เมื่อยังมีกิเลสตัณหาห้อมล้อมใจไว้อยู่ ก็ยากที่ใจจะได้รับ
 แสงสว่างจากความรู้ความฉลาดจากสติปัญญาได้

เมื่อใจยังหลงใหลในกามคุณอยู่ จะมารับรู้ข่าวสารอันเป็น
 ความจริงจากสติปัญญาไม่ได้เลย นี้เรียกว่าจิตกอยู่ในที่มีติดบอด
 เรียกว่าอวิชชา หลงระเหิงอยู่กับรูป เสียง กลิ่น รส โสภณัฐพะ
 จนลิ้มตัว เรียกว่า โมหะ เมื่อโมหะอวิชชายังปิดบังใจให้มีติดมิต
 อยู่อย่างนี้จึงเป็น ตโม ตมะ ใจที่มีติดบอดตามกระแสโลกมาแล้ว
 ก็จะมีติดบอดตามกระแสโลกต่อไป เมื่อไรใจจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
 ความเป็นจริงจากสติปัญญา เรามีความจริงอะไรที่จะให้ปัญญา
 นำไปสอนใจได้บ้าง ใจที่หลงไปตามกิเลสกามมายาวนาน จนเกิด
 ความเคยชินลิ้มตัวไปแล้ว การเสพในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณัฐพะ
 ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาหาจุดแก้ไขไม่ได้เลย

เราเป็นนักปฏิบัติ จะมีอุบายวิธีเอาความจริงอะไรเข้าไป
 หักล้างความเห็นผิดของใจนี้ได้ จะเอาทุกข์ โทษ ภัย ที่เกิดจาก
 กามคุณไปสอนใจด้วยวิธีใด ใจจึงยอมรับความจริง เมื่อใจยัง
 มัวเมาหลงใหลอยู่ในกามคุณอยู่อย่างนี้ ถ้าสติปัญญาไม่ฉลาด
 พอตัว จะสอนใจไม่ได้เลย การสอนใจให้คลายจากกามคุณได้

ต้องใช้เหตุผลที่มีข้อมูลถูกต้องชัดเจนเท่านั้นที่จะนำไปสอนใจได้ ใจได้สะสมความเห็นผิด ติดอยู่ในกามคุณอย่างแนบแน่นมายาวนาน จนกลายเป็นนิสัยความเคยชิน เกิดมาในชาติไหน ใจก็ได้สัมผัสใน กามคุณมาตลอด

จะว่ากามคุณเป็นสิ่งเสพติดระดับโลกก็ไม่ผิด ทุกชาติ ทุกภาษาจะหลงติดในกามคุณนี้ด้วยกัน แม้แต่ภพของสัตว์ดิรัจฉาน ก็เสพติดอยู่ในกามคุณนี้ ชาติของมนุษย์ทั่วโลกก็เสพติดอยู่ในกามคุณ เทพภูมิต่างๆ ในสวรรค์ก็มีการเสพติดในกามคุณนี้ เช่นกัน แต่เสพติดทางใจ

ฉะนั้น กามคุณจึงเป็นสิ่งเสพติดระดับโลก ไม่มีหมอกคนใด ในโลกนี้จะผลิตรายมาแก้โรคเสพติดในกามคุณนี้เลย มีแต่หมอผลิตรายมาบำรุงเพื่อประกอบเสพกามคุณเท่านั้น มนุษย์จึงได้ติดงอมแงมกันทั่วโลก ไม่มีใครคิดจะรักษาโรคนี้ให้หายไปจากใจ บ้างเลย จะว่าโรคติดเชื่อเป็นกรรมพันธุ์ก็ไม่ผิด

โรคเสพติดชนิดนี้มีวิธีรักษาให้หายขาดได้ ผู้คนพบยาขนานนี้ในครั้งแรกชื่อว่าสมณโคตม หรือพระพุทธเจ้านั่นเอง จึงตั้งชื่อยาว่า ธรรมโอสถ ในครั้งพุทธกาลมีผู้กินยาขนานนี้ได้หายจากโรคเสพติดในกามคุณเป็นจำนวนมาก ตำรายานี้ก็ได้

สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ในยุคนี้ผู้ปรุ้งยาอาจจะไม่ได้สัดส่วน หรือปรุ้งยาผิดสูตร กำลังยาจึงอ่อน จึงแก้โรครกามคุณไม่ได้ผล เท่าที่ควร

ฉะนั้น การปฏิบัติธรรมในยุคนี้สมัยนี้ การตีความในธรรมะต่างคนก็มีสิทธิ์จะตีความได้ เมื่อตีความออกมาอย่างไร ก็นำไปปฏิบัติและสอนคนอื่นอย่างนั้น เมื่อตีความออกมาไม่เหมือนกัน จึงกลายเป็นก๊กเป็นเหล่าว่าเป็นสายโน้นสายนี้เกิดขึ้น สายนั้นปฏิบัติอย่างนั้น สายนี้ภาวนาอย่างนี้ แต่ละสายก็ประกาศว่าวิธีนี้ถูกต้องตรงต่อมรรคผลนิพพานที่สุดแล้ว สายอื่นถ้าไม่ภาวนาปฏิบัติอย่างนี้ จะไม่ถูกต้อง แต่ละสายจะพูดกันอย่างนี้อย่างผูกขาด จึงมีความสับสนเกิดขึ้นในหมู่นักปฏิบัติทั้งหลาย จะมีใครเป็นผู้ตัดสินว่า สายไหนผิด สายไหนถูก ในยุคนี้จึงยากที่จะตัดสินได้ ถึงท่านจะรู้อยู่เต็มใจ ก็จะไม่แก้ไขในความเห็นนี้ไม่ได้เลย

ดังมีนิทานเรื่องของ “ตาบอดคลำช้าง” ใครคลำถูกที่ไหน ก็ประกาศออกไปว่าช้างเป็นอย่างนี้ ถ้าจะเอาบอดกลุ่มนี้มาตกลงกันว่าช้างตัวจริงเป็นอย่างไร บอดทุกคนก็จะยืนยันว่าเราได้สัมผัสช้างตัวจริงด้วยกัน จะหาข้อยุติจากกลุ่มตาบอดนี้ไม่ได้เลย ถึงจะมีผู้ตาดี รู้เห็นช้างทั้งตัว จะไปพูดให้ตาบอดเหล่านี้เชื่อ พวกบอด

เหล่านี้ก็จะไม่เชื่ออยู่นั่นเอง

นี่ฉันทิ การตีความหมายในธรรมออกมาอย่างไร ก็
ปฏิบัติและสอนผู้อื่นไปตามนั้น มีความมั่นใจในวิธีของตัวเองสูง
จะว่าถึงยุคสมัยในกลุ่มกาลามสูตรก็คงไม่ผิด ในสิ่งที่ผิดแต่มา
เข้าใจว่าถูก การปฏิบัติที่เป็นมิจฉา แต่เข้าใจว่าปฏิบัติเป็นสัมมา
ความเห็นอย่างนี้ก็จะเห็นผิดต่อไป ถึงจะมีผู้รู้ดี รู้ชอบ
รู้จริงในมรรคผลนิพพาน มาอธิบายความจริงให้ฟัง ก็จะไม่
เชื่ออยู่นั่นเอง

กามตัณหา

กิเลสกำหนัดนี้มีความละเอียดอ่อนมาก จึงยากแก่ผู้ปฏิบัติจะ
ละให้หมดไปจากใจ แต่ไม่เหลือวิสัยแก่ผู้มีสติปัญญาที่ฉลาดรอบรู้
กิเลสกำหนัด วัตถุกำหนัด ทั้งสองพูดรวมกันว่า กามตัณหา เป็นตัวสมุทัย
ที่จะเป็นตัวก่อเหตุเป็นปัจจัยโยงโยให้เกิดทุกข์ ในอริยสัจสี่ที่
ทุกคนได้อ่านในตำรามาแล้ว พระพุทธเจ้าได้ทรงยกเอาทุกข์ที่
เป็นความจริงมาเป็นหลักเริ่มต้น เพราะทุกข์เป็นผลที่เกิดจาก
กามตัณหาก็จริง จะไปละกามตัณหาเลยทีเดียวนั้นไม่ได้ ในภาคปฏิบัติ
แล้วต้องเอาทุกข์ที่เป็นผลส่วนหยาบมาเป็นหลักพิจารณา
เพราะทุกข์มีอยู่กับตัวเรา มีความรู้สึกสัมผัสทางกายและใจ
อยู่ตลอดเวลา เอาทุกข์มาพิจารณาวิจยวิเคราะห์ให้รู้เห็นด้วย
สติปัญญาของเราเอง ความทุกข์เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ต้องการ เป็น

สิ่งที่ทรมาณกายและใจให้อดทนได้ยาก แต่ก็จำใจรับเพราะเกิดมาในกองทุกข์นี้แล้ว

เมื่อเราไม่ต้องการในผลที่เป็นทุกข์อย่างนี้ วิธีที่จะแก้ไขป้องกันไม่ให้ทุกข์เกิดขึ้น ก็ต้องใช้สติปัญญาขุดคุ้ยหาที่มาของทุกข์ว่าเกิดจากเหตุอะไร ถ้าเข้าใจและรู้เห็นในเหตุให้เกิดทุกข์ได้ชัดเจนแล้ว วิธีที่จะทำลายในเหตุนั้นไม่ให้ก่อตัวขึ้นอีกก็จะเป็นเรื่องง่าย เหตุให้เกิดทุกข์ คือกามตัณหา จึงเป็นหลักใหญ่ที่จะต้องชำระให้หมดไปจากใจ ทำลายเหตุที่เกิดทุกข์ให้ถูกกับจุดและเป้าหมาย

มิใช่จะไปแก้ทุกข์ด้วยความสงบของสมาธิตามที่เข้าใจกัน วิธีทำสมาธิให้จิตมีความสงบนั้น เป็นเพียงวิธีหลบทุกข์ไปชั่วคราว เหมือนกับเอาก้อนหินไปวางทับกอหญ้าเอาไว้ เมื่อเอาก้อนหินออกหญ้าก็เกิดขึ้นในที่นั้นต่อไป นี่ฉันใด ใจที่หลบทุกข์อยู่ในสมาธิความสงบ ก็ฉันนั้น วิธีนี้จึงไม่ถูกต้องตามหลักการที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แต่อย่างใด

ขอให้ผู้ปฏิบัติได้ศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อละกามตัณหาตามหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว และตีความหมายในคำว่า กามตัณหาให้ถูกต้อง ถ้าไม่เข้าใจก็ยากที่จะทำลายกามตัณหาให้

หมดไปจากใจได้ เพราะกามตัณหาเป็นรากเหง้าเค้ามูลใหญ่ให้ แก่กิเลสทั้งปวง เป็นเหตุเป็นปัจจัยเชื่อมโยงไปให้ภพชาติต่างๆ และเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดความทุกข์กายและเกิดความทุกข์ ใจนานาประการ หรือเรียกว่าเป็นศูนย์รวมใหญ่ของกิเลสทั้งปวง จะเป็นความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะ ความกระสันใน ความรัก ความใคร่ ความกำหนัดย้อมใจ ก็เป็นผลเกิดขึ้นจาก กามตัณหาเป็นต้นเหตุด้วยกันทั้งนั้น

เหมือนกันกับฝักหมามูยที่อยู่ใกล้เรา เมื่อชนมาถูกตัวเมื่อไร ก็เกิดคันทรมาณเป็นอย่างมาก จะเอายามาแวกก็หายได้ชั่วคราว ทีหลังก็คันอีก แวกปัญหาเฉพาะหน้าอีก ถ้าผู้มีความฉลาด ก็ จะขุดรากเหง้าเครือหมามูยทิ้งเสีย ต่อไปก็จะไม่ทนทุกข์ทรมาณใน การคันอีกต่อไป

นี่ฉันใด ใจที่เป็นทุกข์ดิ้นรนอยู่ในโลกนี้ จะมาทำสมาธิให้ ใจมีความสงบเพื่อหลบความทุกข์กายความทุกข์ใจก็ยอมทำได้ แต่ก็จะหายทุกข์ได้ในชั่วขณะที่จิตมีความสงบอยู่เท่านั้น เมื่อจิต ถอนออกจากความสงบมา ก็เจอทุกข์อีกเหมือนเดิม ทุกคนที่เคย สัมผัสในความสงบมาแล้ว กิเลสน้อยใหญ่ได้หมดไปจากใจหรือยัง จะตอบแทนได้เลยว่ายัง เพราะวิธีนี้ไม่ใช่วิธีละกิเลสตัณหาให้หมด

ไปจากใจแต่อย่างใด เป็นวิธีหลบกิเลสชั่วคราวเท่านั้น หลักสำคัญคือใช้สติปัญญาทำลายกามตัณหาให้หมดไปจากใจให้ได้เท่านั้น จึงจะถูกต้อง

การทำสมาธิก็ควรภาวนาต่อเนื่องกันอยู่เสมอ เพื่อความสบายใจไปได้บางครั้งบางคราว หรือทำเพื่อให้เกิดกำลังใจจะนำไปเสริมปัญญาเท่านั้น ถ้าปัญญาไม่เคยฝึกไว้ก่อน ไม่เคยพิจารณาในสังขารอะไรเลย กำลังใจที่เกิดจากสมาธิก็จะนำไปเสริมปัญญาไม่ได้เลย เหมือนกับปากกาที่ซื้อมาในราคาแพง ถ้าเขียนหนังสือไม่เป็น ปากกาก็ไม่มีความหมายอะไร หรือเหมือนกับแว่นตาอย่างดีมีราคาแพง ให้คนตาบอดสวมใส่ จะมีความหมายอะไรกับแว่นตานั้น นี่ฉันใด ใจที่มีติดบอดด้วยสติปัญญา ไม่เคยฝึกคิดพิจารณาในหลักสังขารมาก่อน ไม่เคยคิดในเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาก่อน สมาธิก็เป็นได้ตามแบบฉบับของพวกตาบอดเสียเท่านั้น

ขณะนี้เราเป็นชาวพุทธ ก็ต้องปฏิบัติภาวนาให้ถูกกับศาสนาพุทธ ในคำว่าสมณะและวิปัสสนา แต่ละวิธีต้องศึกษาให้เข้าใจ ว่าสมณะปฏิบัติอย่างไร การเจริญวิปัสสนาปฏิบัติอย่างนี้มีนักปฏิบัติหลายท่านพูดว่า จะภาวนาปฏิบัติตามแนวทางของ

พระพุทธเจ้า เมื่อภาวนาเอาจริงเมื่อไร จะเข้าไปในความสงบแบบฤๅษีกันทั้งนั้น แต่ก็ยังตั้งความหวังไว้ว่าปัญญาจะเกิดขึ้นจากความสงบนี้ แม้ผู้สอนก็สอนกันในลักษณะนี้ ผู้ปฏิบัติตามก็ต้องเชื่อตามนี้และภาวนาอย่างนี้ การตีความในวิธีทำสมาธิก็ไม่แตกต่างกัน เพราะมีความมุ่งหวังอยู่ในความสงบเหมือนกัน จะแตกต่างในคำบริกรรมซึ่งไม่เป็นสิ่งที่สำคัญ ถ้าจิตมีความสงบได้ คำบริกรรมนั้นใช้ได้ทั้งหมด การตีความในวิปัสสนา รู้สึกว่ามีความแตกต่างกันในบางสำนัก มีความแตกต่างกันอย่างไร ให้ท่านไปศึกษาดูเองก็แล้วกัน เหตุผลพอเชื่อถือได้หรือเชื่อไม่ได้ให้ท่านเป็นผู้ตัดสินด้วยตนเองก็แล้วกัน

กามตัณหาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและเป็นเรื่องใหญ่ จะไปละอาสวกิเลสด้วยวิธีทำสมาธิความสงบให้หมดสิ้นไปจากใจไม่ได้เหมือนกินยาแก้ปวดหรือฉีดยาชาเพื่อระงับปวดได้ชั่วคราวเท่านั้น เมื่อหมดฤทธิ์ยา ความเจ็บปวดก็กำเริบขึ้นมาอีกเหมือนเดิมนี่ฉันใด การทำสมาธิความสงบก็เป็นในลักษณะฉันทันั้น จะเอาไปละกิเลสตัณหา จะเอาไปละมิจฉาที่ภูริจิตฺตมเห็นผิดของใจไม่ได้เลยวิธีนี้พระพุทธเจ้าเคยได้ทำมาแล้ว ๕ ปีกว่า ก็ละกิเลสตัณหาไม่ได้ การทำสมาธิความสงบของพระองค์มีความชำนาญมาก ในขณะที่

จิตอยู่ในความสงบของสมาธิ ก็เลสตัณหาน้อยใหญ่ก็เหมือนหมดไปสิ้นไปจากใจ เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิความสงบแล้ว ก็เลสตัณหาน้อยใหญ่ก็เกิดขึ้นที่ใจตามเดิม พระองค์เห็นว่าวิธีอย่างนี้มีใช่เป็นไปเพื่อละอาสวกิเลสตัณหา ไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ ไม่เป็นไปเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรม ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด พระองค์จึงได้ลาตบสทั้งสองนั้นไปเสีย เพื่อแสวงหาอุบายวิธีอย่างอื่นต่อไป

ในที่สุดพระองค์ก็ได้ค้นพบในอุบายวิธีการเจริญวิปัสสนา พระองค์เห็นว่าเป็นอุบายวิธีที่ถูกต้องที่สุดแล้ว จึงได้ตั้งใจเจริญวิปัสสนานี้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง ในช่วงที่พระองค์ได้เจริญวิปัสสนาอยู่นั้น ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าก็ย่อมมี พระองค์ก็ทำสมาธิเป็นอุบายพักใจ เพื่อให้เกิดกำลัง เสริมสติปัญญา พิจารณาในหลักความเป็นจริงต่อไป ในที่สุดพระองค์ก็ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ จากนั้นพระองค์ก็ได้เรียบเรียงอุบายวิธีปฏิบัติอย่างถูกต้องที่สุด และง่ายต่อการปฏิบัติเพื่อบรรลुแห่งมรรคผลนิพพานในครั้งพุทธกาลที่มีผู้บรรลुเป็นพระอริยเจ้าได้ง่าย ก็เพราะท่านเหล่านั้นได้ปฏิบัติถูกต้องตามอุบายวิธีของพระพุทธเจ้านั่นเอง

กามตัณหานี้จึงเป็นต้นเหตุที่สำคัญ เป็นตัวแปรสภาพให้

ใจได้เปลี่ยนไปในภาพทั้งสาม เป็นตัวนำที่จะให้เกิดความอยากในภาพทั้งปวง เช่น ภาวตัณหา หมายถึงความอยากในภาพที่ชอบใจ วิภวตัณหา ความไม่อยากในภาพที่ไม่ชอบใจ ภาพที่ชอบใจเป็นอย่างไร ภาพที่ไม่ชอบใจเป็นอย่างไร จะได้แยกอธิบายให้ผู้อ่านได้เข้าใจ เพื่อจะได้นำไปเป็นอุบายสอนตัวเอง

ภาพที่ชอบใจและภาพที่ไม่ชอบใจนี้อยู่ในที่เดียวกัน สมมติว่า เทพเทวดา เมื่ออยู่ในภพนี้ ก็มีความพอใจชอบใจในภพของเทวดา เรียกว่าภาวตัณหา ความพอใจอยากอยู่ในภพนี้ตลอดไป ภพนี้ก็เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นภาพที่เปลี่ยนแปลงได้ เมื่อผลบุญที่ทำไว้หมดไป ก็จะลงมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ความไม่ชอบใจในภพของมนุษย์ จึงเรียกว่าวิภวตัณหา เมื่อมาเกิดในภพของมนุษย์ ก็เกิดความยินดีพอใจในโลกมนุษย์อีก เรียกว่าภาวตัณหา เมื่อทำกรรมที่ไม่ดีเอาไว้ ก็จะได้ไปเกิดในภพของเปรต ภาพของพวกสัตว์ดิรัจฉานก็ไม่อยากจะไปเกิดในภพนั้นๆ จึงเรียกว่าวิภวตัณหา อธิบายให้รู้เพียงเท่านี้ คิดว่าท่านคงเข้าใจ หรือเทียบได้อีกว่า เราอยู่ที่ไหนเป็นสถานที่ที่ชอบใจ เรียกว่าภาวตัณหา ถ้าได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นเป็นสถานที่ที่ไม่ชอบใจ เรียกว่าวิภวตัณหา

ภาพที่ไปดีหรือไม่ดี ชอบใจหรือไม่ชอบใจ จึงไม่เป็นสิ่งสำคัญ

เพราะกรรมจะเป็นตัวกำหนดให้เป็นไปเอง ตัวสำคัญที่สุดคือ กามตัณหา ถ้าทำลายกามตัณหาให้หมดไปจากใจได้เพียง อย่างเดียวเท่านั้น ก็เลสตัณหาน้อยใหญ่ก็จะหมดสิ้นไป เพราะ กามตัณหาเป็นแม่ทัพใหญ่ เป็นหัวหน้าทีมให้แก่กิเลสทั้งปวง ถ้าเราเข้าใจในหลักการอย่างนี้ ก็จะง่ายในการปฏิบัติธรรม

ภพชาติต่างๆ ที่พวกเราและสัตว์ทั้งหลายเกิดตายๆ อยู่ใน โลกนี้ มีความทุกข์อย่างไร เราก็นำเอามาพิจารณาในเรื่อง ของความทุกข์นั้นๆ จนทำให้ใจเกิดความสดสังเวช และกลัวใน การเกิดอีกต่อไป ให้ใจมีความเห็นชอบรู้อัจฉริยะตามความเป็นจริงว่า เกิดมาในโลกนี้มีแต่ความทุกข์ให้ผลอยู่ตลอดเวลา เช่น สภาวะทุกข์ คือทุกข์ประจำชั้นร์ รูปชั้นร์มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ อาศัยกันอยู่ แต่ละธาตุก็ให้ผลเป็นทุกข์ต่อเนื่องถึงใจอยู่ ตลอดเวลา ธาตุดิน จะเกิดผลให้ใจได้รับทุกข์อย่างมากทีเดียว มีโรคภัยเกิดขึ้นในธาตุดินมาก ดังเห็นกันอยู่ที่โรงพยาบาล หรือ ในสถานที่อื่นๆ ทั่วไป เมื่อมีอายุมากเท่าไร ร่างกายก็ยิ่งทรุดโทรม กำลังกายก็ยิ่งถดถอย มีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า กระดูก เส้นเอ็นก็เสื่อมสภาพไป ถ้ามีโรคภัยเกิดขึ้นซ้ำเติม ความทุกข์ ก็เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น

เมื่อชีวิตในวัยหนุ่มร่างกายยังมีความแข็งแรง จะเกิดความลึ้มตัว เพราะมัวเมาอยู่กับกิเลสตัณหา เพลิดเพลินอยู่กับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จนลึ้มตัวไปว่าเราเองได้รับความสุขที่สมใจ อีกไม่นานก็จะเกิดความเปลี่ยนแปลงให้เกิดเป็นทุกข์ได้ การหลงไหลติดใจในกามคุณนี้มีทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉานทุกประเภท ถึงสัตว์จะพูดไม่ได้ในกิริยาและพฤติกรรมการแสดงออก ก็รู้ได้ว่าเป็นทุกข์

ฉะนั้น การใช้ปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริงอยู่อย่างนี้ จึงเรียกผู้นั้นว่ามีความเพียร และมีการปฏิบัติธรรม การศึกษาธรรมก็คือใช้ปัญญาพิจารณาความเป็นจริงที่มีอยู่ในตัวเอง และสิ่งภายนอกให้เป็นไปในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เรียนรู้ในตำรา และรู้จริงจาก ประสบการณ์

ขณะนี้ผู้ปฏิบัติไม่สนใจในการพิจารณาทางปัญญา ไม่สนใจในการวิจัยวิเคราะห์ตรรกะตรง ไม่ต้องคิดพิจารณาให้เสียเวลา อยากรู้ธรรมชาติหมวดไหน ก็ไปอ่านในตำราก็รู้ได้ อยากรู้เรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ไปศึกษาในตำรา ก็รู้ความจริงนี้ได้ การเรียนรู้ในตำราและรู้จริงจากปัญญาจะมีความแตกต่างทางจิตใจ เหมือนกับอาหารสำเร็จรูป เราอยากรับประทานอาหารประเภทไหนก็ซื้อรับประทานอิมได้ ถ้าอาหารนั้นทำกับมือเราเอง รับประทานเอง ในความรู้สึกจะเกิดความพอใจในฝีมือเราเอง ถึงร้านอาหารเขาเลิกไป ก็ไม่เกิดความเดือดร้อน เพราะเราทำอาหารรับประทานเองได้อยู่แล้ว นี่ฉันใด การอาศัยความรู้จาก

ผู้อื่น ยกย่องสรรมะให้ ก็ฉันนั้น ก็จะเป็นสรรมะที่ยืมจากผู้อื่นมา
รู้เท่านั้น ถ้าผู้อื่นไม่อธิบายให้ฟัง ก็จะนั่งซึมเซอเหม่อลอย จะ
แก้ปัญหที่เกิดขึ้นกับตัวเองไม่ได้เลย

ถ้าเราฝึกสติปัญญาพิจารณาในหลักความเป็นจริงอยู่
บ่อยๆ ใจก็จะเกิดความแยกกายในปัญหานั้นๆ ใจก็จะละจาก
ความเห็นผิดได้ การภาวนาปฏิบัติก็จะก้าวหน้าไปด้วยดี ไม่มี
อุปสรรคขัดขวางให้เสียเวลาแต่อย่างใด เหมือนกับได้โซเฟอร์
ขับรถที่ดีมีฝีมือ เราก็นั่งไปด้วยความปลอดภัย ถ้าได้โซเฟอร์ขี้เมา
ก็จะพาให้เราตกคลองไปด้วย ถ้าเรามีความชำนาญในการขับรถ
ด้วยตนเอง มีความมั่นใจในฝีมือตัวเอง การดูเส้นทางและอ่านป้าย
รู้จักไฟเขียวไฟแดง รู้กฎจราจร การขับรถก็จะมีความปลอดภัย
ไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการ นี่ฉันใด การภาวนาปฏิบัติ
ก็ฉันนั้น ถ้าได้ครูอาจารย์ดี ก็มีความโชคดีไป ถ้าได้ผู้นำที่ไม่รู้
อุบายปฏิบัติที่ถูกต้อง ก็จะเป็นปัญหาในการปฏิบัติธรรมเป็น
อย่างมากทีเดียว ถ้าเราฝึกตนให้เป็นที่พึ่งของตนได้ สติปัญญา
เราดีมีเหตุผลอย่างพอเพียง จะไม่ต้องเสี่ยงต่อการภาวนาปฏิบัติ
ธรรมแต่อย่างใด

ธาตุดินจึงเป็นหลักให้แก่ธาตุอื่นๆ ให้รวมตัวอยู่ได้ เป็นธาตุ

ที่แข็งแกร่ง ให้ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ได้ทรงตัวเป็นรูป ถึงธาตุอื่น จะมีความสำคัญ ก็เป็นเพียงธาตุประกอบกันอยู่ในธาตุดินนี้ทั้งสิ้น ให้สังเกตดูว่าพระอุปชฌาย์ให้กัมมัฏฐานแก่พระเณรที่บวชใหม่ ก็ให้กัมมัฏฐานห้าล้วนแล้วแต่เป็นธาตุดิน เช่น เกศา ผม โลมา ขน นขา เล็บ ทันทา ฟัน ตะโจ หนั่ง ทั้งห้านี้มีอยู่ภายนอก สัมผัสด้วยตาได้ กัมมัฏฐานห้านี้มีอยู่กับทุกๆ คน

การบอกกัมมัฏฐานห้าให้ผู้บรรพชาอุปสมบทนั้นเป็น พิธีกรรมทางพุทธศาสนา บวชให้ถูกต้องตามพุทธประเพณีที่ สืบทอดกันมายาวนาน เพื่อให้พระเณรได้นำไปพิจารณาด้วย ปัญญา ให้รู้เห็นในความสกรกโสโครกของร่างกาย ไม่ให้ใจเกิด ความกระสันยินดี ให้ใจเกิดนิพพิทาความเบื่อหน่ายคลายกำหนด ในกามคุณ ให้พิจารณาด้วยปัญญาในกัมมัฏฐานห้าของตนเอง และของผู้อื่น ให้เป็นไปในสามัญลักษณ์ะ ในความสกรก โสโครกเหมือนกัน ถ้ารู้เห็นเป็นไปตามความจริงอยู่อย่างนี้ ความ ยินดีที่อยากจะสัมผัสก็คลายออกจากใจไปได้ มองดูตัวเองและ เห็นใครๆ ก็จะเป็นซากศพเคลื่อนที่ไปเสียทั้งหมด ถ้านอนอยู่ ร่วมกัน ก็เหมือนได้อยู่ในป่าช้าฝังศพ คุณ่าสะอิดสะเอียนเบื่อหน่าย ไม่มีความสวยงามไปตามโมฆบุรุษ โมฆสตรี ที่มีติดบอดแต่อย่าง

โต ความเข้าใจความเห็นเป็นอย่างนี้เรียกว่าสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ถูกต้องตามความเป็นจริง “แมลงผึ้งแสวงหาเกสร แมลงวันแสวงหา ของบูดเน่า นักปราชญ์แสวงหาความจริง” ขณะนี้เราเป็นอะไร และแสวงหาอะไรกันแน่ ให้ดูใจเราก็กู้แล้วกัน

ศึกพิจรรณากัมมัฏฐานห้า

กัมมัฏฐานห้านี้ให้เราพิจารณาดูว่า ใจมีความรักหลงใหล อยู่ในกัมมัฏฐานอะไรในตัวเรา หลงในกัมมัฏฐานในตัวเองข้อใด เราก็มจะไปหลงใหลในคนอื่นข้อเดียวกัน ฉะนั้น การพิจารณากัมมัฏฐานให้ดูใจเราว่า มีความรักใคร่ในข้อไหน ให้เอาข้อนั้นเป็นหลัก ข้ออื่นให้พิจารณาเสริมโยงต่อกันไป สมมติว่าใจเราหลงหนัง ก็ใช้ปัญญาพิจารณาหนังให้มากที่สุด ไม่ว่าจะหนังเราและหนังของคนอื่น ก็ให้พิจารณาลงสู่ความรู้สึกปรกโสโครกเหมือนกัน เพราะหนังเป็นตัวหลอกให้คนหลงรักกันได้ง่าย เป็นตัวดึงดูดกิเลสตัณหาภายในใจให้เกิดขึ้นชนิดตั้งหลักไม่ทัน จนลืมตัวมัวกันไป ไม่มีความละอายแก่ใจอะไรเลย

การพิจารณาอสุภะกัมมัฏฐานนี้ ถ้าผู้มีปัญญาดี จะพิจารณา

ออกไปอย่างกว้างขวางพิสดารได้ ถ้าผู้มีปัญญาน้อย ก็ให้ฝึกคิดพิจารณาอยู่บ่อยๆ ปัญญา ก็จะค่อยขยายออกไปได้กว้างขวาง เช่นเดียวกัน หรือจะพิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน ก็พิจารณาลงสู่ความสกปรกเหมือนกับหนังก็ได้ จะพิจารณาลงสู่ธาตุดิน ส่วนอื่นๆ เช่น เนื้อ เอ็น กระดูก ม้าม หัวใจ ตับ ไต สิ่งเหล่านี้ ก็พิจารณาลงสู่ธาตุดินและความสกปรกโสโครกอยู่เสมอ ส่วนธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ที่ประกอบกับธาตุดินนี้อยู่ ก็ให้พิจารณาในลักษณะเดียวกัน เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาอยู่บ่อยๆ ใจก็จะยอมรับความจริง

หรือให้พิจารณาว่า อีกวันหนึ่งกายกับใจก็จะแยกทางกันไป เมื่อใจออกจากร่างกายเมื่อไร ธาตุทั้งสี่ก็จะสูญสลายจากกันแน่นอน ถ้าเอาไปเผา ก็จะเหลือแค่กระดูกออกมาให้เห็น ถ้าทิ้งไว้ไม่กี่วัน ก็จะเน่าส่งกลิ่นเหม็นเป็นอย่างมาก ถ้าฝังในดิน ธาตุสี่ก็จะสลายไปตามธาตุเดิมของเขา ให้เราพิจารณาอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยรู้เห็นตามได้ เพราะปัญญาเป็นตาให้แกใจได้รู้เห็นตามความเป็นจริง

ความคุณห้ำมีรูปเมืงเสืงคัถ

รูปที่ชอบใจจึงเป็นเรืงใหญ่ที่ห้ำให้คนและสัตว์ได้มหลง
เกิดตยอยู่ในโลกนี้ เสืง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ก็ออกมจากรูปนี้
ทั้งนั้น ความผูกพันยินดีในความรัก ความใคร่ ความพอใจใน
กามคุณที่มีในรูปนี้จึงมีกำลังเป็นอย่งมก จึงยากแก่ผู้มีสติ
ปัญญาน้อยจะผ่านไปได้ แต่ไม่เหลือวิสัยแก่ผู้มีสติปัญญาที่
ฉลาดเฉียบแหลม เรียกว่ามหสติ มหปัญญา ที่มีกำลังพอตัว
สามารถจะทวนกระแสของโลกนี้ผ่านไ้ ไม่มีปัญหาอะไร ถ้ำสติ
ปัญญามีกำลังน้อย ก็จะถูกกระแสของวิญญูะดูดดึงให้จิตติด
อยู่กับกระแสโลก เกิดตยต่อไปยวณานที่เดี๋ยว

ผู้ภวณปฏิบัติต้องใช้สติปัญญาพิจารณาให้รู้เห็นทุกข์
โทษ ภัย ในการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ช่วขณะ แล้วดับไป มเป็นหลก

พิจารณา เพราะทุกข์ทั้งหลายเกิดขึ้นจากสมุทัย ที่ใจหลงอยู่ในเรื่องของกามตัณหานี้อยู่แล้ว ถ้าทำลายกามตัณหาให้หมดสิ้นไปจากใจ ไม่มีเชื่อที่จะเกิดเป็นภพชาติอีกต่อไป ถ้าภพชาติไม่มีทุกข์โทษภัยจะมีมาจากที่ไหน

อุบายวิธีอย่างที้อธิบายมานี้ ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาให้เข้าใจ เพื่อจะได้หาอุบายชำระให้หมดไปจากใจโดยเร็ว ในชาตินี้ต้องพยายามอย่างเต็มที่ ถ้ามีความเพียรพยายามอยู่ ความสำเร็จถึงจะไม่สมบูรณ์เต็มที่ ก็ยังดีกว่าที่จะปล่อยให้กิเลสตัณหาครอบครองหัวใจไปตลอดกาล ทำให้ลดลงได้บ้าง ก็พอจะมีกำลังใจต่อสู้กันไป ในชาตินี้กิเลสตัณหายังไม่หมดสิ้นไป ชาติหน้าเมื่อได้เกิดมาในยุคศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย หรือศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป เราก็จะได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เมื่อเรามีนิสัยปัญญาวิมุตติ ก็จะทำให้ใจหลุดพ้น มีความบริสุทธิ์ ในขณะที่ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้านั่นเอง

คำสอนของพระพุทธเจ้า ทุกพระองค์เหมือนกัน

พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เหมือนกันทั้งหมด ดังกล่าวไว้โดยย่อที่ว่า “การไม่ทำบาปทั้งปวง การบำเพ็ญบุญกุศลให้ถึงพร้อม การทำใจให้มีเมตตาธรรมบริสุทธิหมดจดจากอาสวะทั้งหลาย” ดังคำว่า “ปัญญา ปริสุขมตี จิตจะมีความบริสุทธิ์หมดจดอย่างสมบูรณ์ได้เนื่องด้วยปัญญาเท่านั้น” อย่างอื่นจะไม่ทำให้จิตเกิดความเป็นบริสุทธิ์จากกิเลสตัณหาได้เลย

ถึงจะทำให้สมาธิให้จิตมีความสงบในระดับไหนก็ตาม จะทำให้จิตเกิดความเป็นบริสุทธิ์เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ ถึงจะมีความชำนาญในรูปฌาน อรูปฌาน อยู่ก็ตาม กิเลสตัณหาอันยิ่งใหญ่ก็จะมีอยู่ที่ใจเหมือนเดิม ไม่ได้ลบล้างให้หมดไปจากใจแต่อย่างใด ในช่วงนั้น

อำนาจของฌานมีกำลังอยู่ จะบังคับไม่ให้เกิดตัณหาออกทำงานได้เท่านั้น เมื่อกำลังของฌานเสื่อมลงไปเมื่อไร ก็เกิดตัณหาภายในใจก็โผล่หัวออกมาเหมือนคนธรรมดาทั่วไป หรือฌานยังไม่เสื่อมเมื่อตายไปในช่วงนั้น ก็จะไปเกิดในพรหมโลกชั้นใดชั้นหนึ่งพวกนี้จะมีอายุอยู่ในพรหมโลกยาวนานมาก เมื่ออำนาจฌานเสื่อมลงเมื่อไร ก็จะกลับมาเกิดในโลกมนุษย์นี้อีกตามเดิม ก็จะมาหลงในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หลงในแสง เสียง สี อันตระการตาในโลกมนุษย์นี้อีกต่อไป

ผู้ที่มีสติปัญญาที่ดีมีความฉลาดรอบรู้ในสมาธิ ไม่หลงติดอยู่ในความสงบ และมีปัญญารอบรู้ในฌาน จะมีความสำนึกได้ว่าการหลงอยู่ในฌานนี้จึงทำให้เสียเวลาล่าช้าที่จะเข้ากระแสแห่งมรรคผลนิพพาน ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติที่ดีจะมีสติปัญญาบากบันตัดกระแสของกิเลสตัณหาให้หมดไปสิ้นไปจากใจโดยเร็ว ไม่ต้องไปกววนโค้งไปมาตามฌานให้เสียเวลา นี่คือการเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิที่สมบูรณ์

เวทนา

เวทนา หมายถึงอารมณ์ของใจ อารมณ์นี้มีลักษณะ ๓ ประเภท คือ อารมณ์แห่งความสุขใจ อารมณ์แห่งความทุกข์ใจ อารมณ์ที่เฉยๆ ภายในใจ อารมณ์ในลักษณะนี้เรียกว่า นาม เป็นเพียงอาการของใจเท่านั้น อารมณ์ทั้งสามนี้มีอยู่ที่ใจของทุกๆ คน ส่วนอารมณ์เฉยๆ ภายในใจก็มีได้เป็นครั้งเป็นคราว เรียกว่าใจไม่มีอารมณ์ในความสุขและในความทุกข์นั่นเอง อารมณ์ในลักษณะนี้จะไม่ให้คุณให้โทษแก่ใจแต่อย่างใด ไม่เหมือนอารมณ์แห่งความสุข และอารมณ์แห่งความทุกข์ อารมณ์ทั้งสองนี้จะมีความรุนแรง ทำให้ใจมีปฏิภเวศในความรู้สึกได้อย่างชัดเจน ถ้าผู้มีสติปัญญาที่ดี มีความฉลาดรอบรู้ จะเอาอารมณ์ทั้งสองนี้มาเป็นอุบายในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ถ้าผู้มีสติปัญญา

ไม่ดี เมื่อมีอารมณ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้นจะลืมหืมตาไป ไม่ได้คิดพิจารณาในเหตุและผลที่เป็นต้นทางแต่อย่างใด

ถ้าเป็นอารมณ์ที่ชอบใจก็จะเกิดความยินดีเพลิดเพลินจนลืมหืมตา ถือว่าเป็นความสุขของชีวิตที่ทุกคนมีความต้องการเป็นอย่างมาก เมื่อสมหวังแล้วก็จะเกิดความต้องการ พยายามวิ่งเต้นขวนขวายในสิ่งที่จะอำนวยความสะดวกให้มากยิ่งขึ้น จึงมีการลืมหืมตามั่วกันไป ไม่ได้พิจารณาในเรื่องความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นแต่อย่างใด

อารมณ์ที่เป็นความสุข อารมณ์ที่เป็นความทุกข์นี้ มีอยู่ในจิตแห่งเดียวกัน เป็นห่วงเกาะพันกันอยู่อย่างแนบสนิททีเดียว ในจังหวัดไหนแห่งที่เป็นความสุขลอยขึ้น ก็ถือว่าเป็นความสุข อนิจจังในการเปลี่ยนแปลงแห่งของความสุขกลับตาลง ห่วงของความทุกข์ลอยตัวขึ้น ทุกคนไม่ต้องการ ห่วงไหนจะตั้งอยู่นานหรือไม่นานขึ้นอยู่กับเหตุนั้นๆ เป็นตัวกำหนดให้เป็นไปได้

อารมณ์แห่งความสุข อารมณ์แห่งความทุกข์ภายในใจ นี้เป็นของคู่กัน เป็นเหตุเป็นผลให้แก่กันและกัน ดังคำว่า “**อารมณ์แห่งความสุขอยู่ที่ไหน อารมณ์แห่งความทุกข์อยู่ที่นั่น**” แต่คนเราจะเลือกเอาแต่สิ่งที่ถูกใจตัวเอง สิ่งที่ไม่ชอบใจก็พยายามที่จะแก้ไขให้ถูกใจอยู่เสมอ ส่วนมากก็ไม่ถูกจุด ก็จะเป็นเหตุ

ตอกย้ำให้เกิดทุกข์มีความรุนแรงมากขึ้น ทุกคนไม่ต้องการอารมณ์ที่เป็นทุกข์ แต่มีความขยันหมั่นสร้างเหตุให้เกิดทุกข์เป็นนิสัย ถ้าอารมณ์ไม่พอใจเกิดขึ้น ก็โวยวายไม่ต้องการ เหมือนกับยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟู ทุกคนจะสวยหูกันไปทั้งหมด ยืมเงินธนาคาร มาลงทุนทำธุรกิจอะไร จะมีกำไรคล่องตัวไปหมด ทำอะไรลงไป จะเป็นเงินเป็นทองไหลมาเทมา เข้าตำราที่ว่า “เมื่อบุญมากาจะกลายเป็นหงส์ เมื่อบุญลงหงส์จะกลายเป็นกา”

นี่ฉันใด อารมณ์แห่งความสุขและความทุกข์จะผลัดกันขึ้นลงไปตามเหตุและปัจจัยไปในตัวมันเอง อารมณ์ของใจที่เปลี่ยนไปเนื่องจากการสัมผัสในอายตนะภายนอกมาเป็นองค์ประกอบ เช่น ตาสัมผัสรูปที่น่ารัก หูสัมผัสเสียงที่ชอบใจ จมูกสัมผัสกลิ่นหอม ลิ้นสัมผัสรสอาหารที่ถูกใจ กายสัมผัสที่นึ่งนอนอันสบาย จึงทำให้เกิดอารมณ์ที่สุขใจขึ้น ตรงกันข้าม ถ้าสัมผัสใน รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ไม่ชอบ ก็จะทำให้เกิดอารมณ์แห่งความทุกข์ใจเกิดขึ้นได้เช่นกัน

ฉะนั้น อารมณ์ที่เป็นสุขเวทนา และอารมณ์ที่เป็นทุกข์เวทนา จึงเป็นเหตุที่มาจากความอยากคือตัณหาด้วยกัน ถ้าไม่มีตัณหาคือความอยากภายในใจ ถึงจะได้สัมผัสในอายตนะอะไร ก็ไม่ทำให้ใจ

เกิดอารมณ์แห่งความสุขและอารมณ์แห่งความทุกข์ภายในใจแต่อย่างใด เรียกว่าเป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้ในต้นเหตุของอารมณ์ทั้งหมดแล้ว

ผู้ปฏิบัติในยุคนี้จะตีความหมายในคำว่าเวทนายังไม่สมบูรณ์แบบ จะไปแยกเอาความทุกข์กายมาเป็นตัวกำหนดเพียงอย่างเดียว ดังได้ยินผู้ปฏิบัติพูดอยู่เสมอว่า ภาวนาอดทนต่อเวทนาไม่ได้ เดี่ยวปวดแข้งขาปวดหลัง ผ่านความทุกข์ทรมาณไปไม่ได้เลย แสดงว่าไม่ชอบใจในความทุกข์ที่เกิดขึ้น สมมติว่าถ้าผ่านทุกข์ไปได้แล้ว คิดว่าจะมีความสุขใจ จะนั่งภาวนาไปที่ชั่วโมงก็นั่งกันอยู่ได้ ก็เลยเข้าใจไปว่าเราภาวนาดี มีความก้าวหน้าในการภาวนาเป็นอย่างมาก นี่คือผู้ไม่รู้จักคำว่าเวทนา ทำไม่ไม่ชอบในความทุกข์ แต่ไปชอบใจในความสุข

ความสุขที่เราชอบใจอยู่นั้นเป็นสุขเวทนา ผู้ภาวนาก็ยังไม่รู้อยู่นั่นเองว่ากำลังหลงอยู่ในโมหสมาธิ จะหลงความสุขที่เกิดจากสมาธิและหลงความสงบต่อไป ในคำว่า “หนีจากปากจรจะเข้าไปอาศัยอยู่ปากเสือ” คำว่าเวทนาอนิจจา เวทนาเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงนี้เราไปอาศัยอยู่ในสุขเวทนา เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงด้วยกัน จะไปหลงอยู่ในความสุขที่ไม่เที่ยงทำไม ถ้าไปติดในความสุขของสมาธิอยู่

๕๒ เหตุให้เกิดทุกข์

บ่อยๆ จะเกิดความหลงได้ จะเกิดความดีใจพอใจ อยากสงบสุข อยู่อย่างนี้ตลอดไป แต่ละวันแต่ละชั่วโมงจะมีความฝึกฝนในสมาธิ ความสงบนี้เป็นนิสัย ไม่สนใจในการแก้ปัญหาให้แก้ไขแต่อย่างใด ใจมีความหลงไหลในอารมณ์อย่างใด ต้องแก้ไขให้หมดไป มิใช่ว่าจะมาติดใจในอารมณ์แห่งความสุขของสมาธิเพียงเท่านั้น หรือได้รับอุบายการภาวนาปฏิบัติจากครูอาจารย์มาอย่างไร ก็ปฏิบัติไปอย่างนั้น ถ้าอย่างนี้ก็ยากที่จะเข้าใจในคำว่าเวทนาที่ถูกต้อง

สัญญา

สัญญา หมายถึงความจำ ความจำนี่ก็ยังคงเป็นดาบสองคม
อยู่นั่นเอง ถ้าใจมีอารมณ์ฝักใฝ่ไปในทางต่ำ ก็จะไปจำเอาใน
สิ่งที่จะให้เกิดกามคุณ ไปจำเอาในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
น่าชอบใจ ทำให้เกิดความรู้สึกรักใคร่พอใจใน
กามคุณมากขึ้น หรือผู้ที่เคยสัมผัสในกามคุณมาแล้ว ก็จะไปจำเอา
เรื่องเก่าๆ เน้าๆ มาอวดโชว์ใจอยู่เสมอ เมื่อใจยังมีความง่เงาะอยู่
ทั้งรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็จะทำให้เกิดความหลงไปตามกามตัณหา หลงตาม
ความอยากต่อไป

ความจำจะมีเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกันได้ ในชาติปัจจุบัน
ในชาติปัจจุบันนี้จะแบ่งออกเป็นสองกาล

(๑) อดีตกาล

(๒) ปัจจุบันกาล

ทั้งสองกาลนี้มีความสัมพันธ์กับสัญญาความจำทั้งนั้น ส่วนมากจะจำในสิ่งที่ชอบใจ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ผ่านไปแล้วนานก็ตาม ก็จะสมมติจำเอาสิ่งที่ผ่านไปแล้วมาฝังใจ อยู่เสมอ เรียกว่าสัญญาจำเอาโดยสมมติ หรือสัญญาจำในปัจจุบัน ขณะนี้มีความพอใจในกามคุณอย่างไร ก็จะจดจำฝังแน่นไว้ที่ใจ ไม่รู้ลืม จำในรูปลักษณะมีความสวยงามอย่างไร มีผิวพรรณ อย่างไร กิริยาเป็นอย่างไร จะสมมติจำได้อย่างฝังใจที่เดียว หรือ ไปจำเสียงที่ไพเราะเสนาะหู หรือคำพูดในความรักต่อกัน ให้ คำมั่นสัญญากันในเรื่องอะไรก็จะจำได้ทั้งหมด

เมื่อจำได้ในลักษณะนี้ ก็จะเชื่อมโยงต่อกันไปในรูป ใน เวทนา ในสังขาร ในวิญญูณ เชื่อมโยงกันอย่างไรจะได้อธิบาย เป็นหมวดหมู่ต่อไป เพื่อให้เข้าใจในการใช้สติปัญญาพิจารณาใน หมวดนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง ส่วนมากผู้ปฏิบัติจะเข้าใจในเรื่อง ความจำในคาถาบาลีในตำราเท่านั้น การจำได้ในตำราต่างๆ ก็ถูกต้องในหลักปริยัติ แต่ยังไม่สมบูรณ์ในภาคปฏิบัติ ถ้าปัญญา ไม่ดี ถึงจะจำในตำรามาได้ก็ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อยู่แน่นอน ฉะนั้น สัญญาความจำจึงเป็นดาบสองคม ถ้าความจำมีใน

หมูนักปราชญ์บัณฑิต ความจำก็จะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตัวเอง และเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมอย่างมากมาย เรียกว่าจำในสิ่งที่ดีเพื่อนำมา “ทำให้เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท” ฉลาดจำในสิ่งที่ดีอื่นทำดี พุทธิและมีความคิดที่ดี เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ในความบกพร่องของตัวเองให้ดีขึ้น ในทางโลกต้องศึกษาหาเรียนเอาแบบอย่างจากผู้ที่มีความดี เพื่อเราจะได้ประพฤติดีปฏิบัติดี เหมือนท่านเหล่านั้น

ถ้าทางธรรมที่จะนำมาปฏิบัติได้อย่างไร ก็ให้ศึกษาในอุบายวิธีในการปฏิบัติจากท่านเหล่านั้น เช่น การพิจารณาความแก่ เราก็จำความแก่จากผู้อื่นว่าเป็นลักษณะอย่างไร โอปนยิโก ก็ให้น้อมความแก่ของคนอื่นเข้ามาหาตัวเรา ถ้าเรามีอายุมากเท่าเขา เราก็จะแก่เหมือนกันกับเขา ไปเห็นคนเจ็บไข้ป่วยในโรงพยาบาล หรืออยู่ในที่ไหนก็ตาม ก็จำมาพิจารณาความเจ็บป่วยของเขาว่ามีความทุกข์อย่างไร ก็โอปนยิโก น้อมเข้ามาหาตัวเองว่า ในชาตินี้หรือในชาติหน้า เมื่อเรามาเกิดในโลกนี้ ก็มีการเจ็บป่วยเหมือนเขาเหล่านั้นอย่างแน่นอน เราไปเห็นคนตายที่โรงพยาบาลหรือที่ไหนก็ตาม แม้แต่ไปงาน

ศพในทีใด ก็จำเอาเรื่องของความตายมาพิจารณาว่า เมื่อท่านเหล่านั้นยังมีชีวิตอยู่ก็เป็นปกติเหมือนคนทั่วไป เมื่อท่านเหล่านั้นได้หมดลมหายใจ และจิตก็ได้ออกจากร่างกายนี้ไปแล้ว ก็นำธาตุที่ไว้วิญญาณนี้มาเผาในที่แห่งนี้ ในที่สุดก็เหลือเพียงกระดูกเท่านั้นที่มองเห็น เมื่อพิจารณาความตายของผู้เอนอย่างไร ก็โอปนยิโก้น้อมเข้ามาหาตัวเองว่า อีกวันหนึ่งข้างหน้าเราก็จะเป็นอย่างนี้เหมือนกัน แต่บัดนี้เป็นคิวของเขา อีกวันต่อไปก็จะเป็นคิวของเรา นี่คือสัญญาความจำในความจริงนำมาสอนตัวเอง

ถ้าเป็นความจำของคนพาลสันดานชั่ว ก็จะไปจำเอาในสิ่งที่ถูกใจตัวเอง เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ให้เป็นไปในกิเลสตัณหา เพื่อตอบสนองแห่งความรักความใคร่ของตัวเอง เห็นคนอื่นมีความร่ำรวยด้วยวิธีใด ทั้งที่เป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ไม่ได้มาด้วยความชอบธรรม คดโกงกันอย่างไร ค้าขายสิ่งผิดกฎหมายอย่างไร ก็ใฝ่ใจจดจำเพื่อสนองความโลภของตัวเอง หรือมีใครมาขัดผลประโยชน์ในมิถุนาชีพ ก็จดจำผู้นั้นไว้เพื่อชำระความแค้นกันทีหลัง ถ้ามีใครพูดไม่สบอารมณ์ ก็จะจำคนนั้นเอาไว้ และยังผูกใจพยาบาทอาฆาตจองเวรต่อกันไป ไม่มีความสำนึกใน

เรื่องของบาปกรรมที่จะตามสนอง เป็นคนที่เห็นแก่ปากแก่ท้อง เป็นคนใจดำอำมหิต ไม่คิดที่จะทำความดีให้แก่ตัวเองและสังคม ถ้าคนมีจิตใจดำ การทำการพูด ทั้งความคิดและความเห็น จะต่ำทรามทั้งนั้น

ขึ้นชื่อว่าคนพาลแล้ว เชื่อใจได้ยาก จะฝากฝังงานอะไรให้ดูแลรักษา ก็เหมือนฝากปลาไว้กับแมว ฝากข้าวสารไว้กับไก่ จะไม่มีผลดีอะไร ใจของคนพาลจะให้ความเป็นธรรมแก่คนอื่น นั้นเป็นของยาก ถ้าหากมาอยู่ในกลุ่มภavanaปฏิบัติ ก็จะทำให้พาลหาเรื่องคนนั้นคนนี้ จนทำให้เกิดความแตกแยกความสามัคคีกันไป ไม่มีความสำนึกในตัวเองว่ามีความผิดที่ตรงไหน มีแต่ความเข้าใจว่าตัวเองถูกต้องทั้งหมด

ฉะนั้น สัญญาความจำจึงเป็นดาบสองคม ให้สังเกตดูว่าขณะนี้เราใช้ความจำไปในทางไหน ถ้าเห็นว่าไม่ดี ก็ควรปรับปรุงแก้ไข พยายามฝึกใจให้จำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ตนและประโยชน์คนอื่นให้มากที่สุด เพราะความผิดเป็นบทเรียน แล้วเปลี่ยนใจให้เป็นถูกต้องได้ ความจำผิดอยู่ในที่ไหน ก็ฝึกให้จำถูกต้องในที่เดียวกัน

สัจพจน์

สัจพจน์ หมายถึงการปรุงแต่งของใจ เรื่องที่จะเอามาปรุงแต่งนั้นจะเป็นสิ่งที่รักและชอบใจ เฉพาะเรื่องของกามคุณจะปรุงแต่งเป็นพิเศษ มีกิเลสตัณหาเป็นกำลังสนับสนุนผลักดันให้คิดปรุงแต่งไปอย่างไม่มีขอบเขต เหตุที่จะให้คิดปรุงแต่งไป ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของความรักใคร่ความยินดีทั้งนั้น แต่ละคืนแต่ละวันใจจะจ้องมองหาเรื่องที่จะนำมาคิดอยู่ตลอดเวลา มีทั้งเรื่องเก่าและเรื่องใหม่ จะนำมาคิดติดพันต่อกันไป ไม่มีกาลเวลา ขึ้นอยู่กับกิเลสตัณหาที่มีความต้องการ เรื่องที่ผ่านไปนานกลายเป็นอดีตแล้วก็ตาม ยังขุดคุ้ยนำมาอ่านมาคิดให้จิตได้ฟูไปตามกิเลสตัณหาอยู่เรื่อยไป แล้วคิดปรุงแต่งโยงโยมาบวบกันกับปัจจุบัน เพื่อให้จิตเกิดความผูกพัน มีความกระสันในกามตัณหามากขึ้น

จะยั้งคิด เดินคิด นั่งนอนคิด จิตก็พุ่งไปในการปรุงแต่ง
ได้เหมือนกัน เหมือนการกินเหล้า จะกินในอริยาบถใดไม่สำคัญ
เมื่อน้ำเหล้าเข้าไปในท้องแล้ว จะเมาจนลืมตัวได้เช่นกัน นี่ฉันท
ใจเมื่อได้รับการปรุงแต่งด้วยกิเลสตัณหา ก็เมาไปตามกระแสโลก
อย่างลืมตัว ไม่มีวันที่จะอิมพอในความคิดของใจ ผั่งแม่ น้ำ
มหาสมุทรสุดสาครไม่เต็มอิมด้วยน้ำ ฉันทใจที่มีกิเลสตัณหา
ก็ไม่อิมพอในการปรุงแต่ง ฉันทนั้น

การปรุงแต่งยังไม่หยุดเพียงเท่านี้ ยังมีความปรุงแต่ง
คาดการณ์โยงไปสู่อนาคตด้วย เป็นความคิดที่หลอกใจให้หลง
อยู่ในโลกตลอดเวลา เรียกว่าสร้างวิมานบนอากาศ วาดภาพด้วย
จินตนาการอยู่ตลอดเวลา คิดหาในสิ่งที่รักที่ชบใจไม่มีที่สิ้นสุด
คิดสร้างเรื่องในสมมติขึ้นมาหลอกใจอยู่เสมอ

สมมติและสังขารเป็นของคู่กัน

ตัวสมมติและสังขารเป็นของคู่กัน ทำงานร่วมกัน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้เลย จึงเรียกว่าสังขารการปรุงแต่งโดยสมมติ ถ้าไม่มีสมมติ สังขารจะปรุงแต่งอะไรไม่ได้ หรือมีสมมติเพียงอย่างเดียว ไม่มีสังขารการปรุงแต่ง สมมติก็มีอยู่โดยธรรมชาติในตัวมันเอง เหมือนกับแม่ครัว ถึงจะมีฝีมือดีในการปรุงอาหาร ถ้าไม่มีอุปกรณ์เครื่องปรุงและไม่มีอาหารที่จะมาประกอบในการทำแล้ว แม่ครัวก็ทำอะไรไม่ได้ หรือมีเครื่องปรุงอาหารอยู่พร้อมแล้ว แต่ไม่มีแม่ครัวที่มาประกอบอาหาร ความสำเร็จในอาหารจะไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด

นี่ฉันใด สมมติและสังขารทั้งสองอย่างนี้เป็นของคู่กัน ทำงานร่วมกัน มีกามตัณหาเป็นกำลังสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา

จะปรุงแต่งในสมมติอะไรเรื่องไหน ตัณหาจะเป็นตัวกำหนดเรื่อง ให้ปรุงแต่งเอง กิเลสจะเป็นตัวสื่อสารความสัมพันธ์อยู่ที่ใจอย่าง แนบแน่น เป็นพีเลียงให้แก้ไขอยู่ตลอดเวลา ว่าใจมีความต้องการ ในเรื่องใด ก็จะสมมติเรื่องที่ใจชอบออกมาเป็นฉากๆ ความอยาก ของตัณหาก็ออกทำงานได้ทันที แต่ละเรื่องจะมีความเกี่ยวเนื่อง อยู่ในกามคุณทั้งนั้น

เฉพาะรูปเป็นอันดับหนึ่งที่จะนำมาเป็นพระเอกนางเอก ชูโรงมากที่สุด เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นตัวแสดงประกอบฉาก หรือเรียกว่าเป็นตัวสำรองในการเปลี่ยนรสชาติในความสุขทางใจ หลักใหญ่จะเอารูปมาเป็นตัวสมมติ เรียกว่าสังขารการปรุงแต่ง ในรูปสมมตินี้อย่างสุดตัว มีความเห็นอย่างไร ก็ปรุงเองแต่งเอง เอาเสียทั้งหมด รูปจะสวยงามอย่างไร จะใช้เครื่องสำอางอะไร ชนิดไหน ก็นำมาประดับประดาตกแต่งอย่างเต็มที่ ในที่สุดใจก็ หลงใหลไปตามสมมติเสียเอง

สังขารและสมมติ ทั้งสองนี้จึงเป็นเรื่องใหญ่ในการที่จะ ต้องแก้ไข เหมือนกับไฟไหม้ป่าผืนขนาดใหญ่ ถ้าไฟได้ติดเชื้อแล้ว จึงยากที่จะดับลงได้ จะลูกกลมตามเชื้อของไฟนั้นไปไม่มีขอบเขต ไม่มีประมาณ ไฟจะลูกแรงบ้างค่อยบ้างตามเชื้อของไฟที่มีอยู่

ตราบดีเชื้อของไฟยังมี ไฟก็จะไหม้ต่อไป ไม่มีท่าที่จะดับลงได้เลย
นี่ฉันใด เมื่อใจยังหลงไหลอยู่ในสมมติสังขาร กิเลสตัณหาก็จะ
เกิดเป็นไฟเผาใจให้เราร้อนอยู่ตลอดเวลา

ราคะคคินา ไฟคือราคะ ที่รับเชื้อมาจากสมมติสังขาร ก็จะมี
เกิดความรักความชอบใจในกามคุณอยู่เรื่อยไป ไฟของราคะมา
ผสมใจ จึงได้กำเริบไปตามความกำหนดยินดีในกามคุณจนลืมนตัว

โทสะคคินา ไฟคือโทสะ ความโกรธก็จะเกิดขึ้นในสิ่งที่ไม่
ชอบใจ สิ่งใดคนอื่นทำไปไม่ถูกใจ หรือคนอื่นพูดที่ไม่ถูกใจ ก็จะมี
เกิดเป็นไฟเผาใจให้เราร้อน กินไม่ได้นอนไม่หลับ จนเกิดการทะเลาะ
วิวาทฆ่ากันตีกัน เจ็บป่วยล้มตายกันไป หรือเกิดการอาฆาตพยาบาท
จองเวรต่อกันไป

โมหะคคินา ไฟคือความหลง คำว่าหลงในที่นี้ หมายถึง
ความหลงผิดในหลักความเป็นจริง ความจริงเป็นอย่างหนึ่ง
แต่มาเข้าใจว่าเป็นอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ตรงต่อความเป็นจริง
สิ่งนั้นเป็นของที่ไม่เที่ยง แต่มาหลงว่าเป็นของเที่ยง สิ่งที่เป็นทุกข์
ก็มาเข้าใจว่าเป็นสุข สิ่งที่เป็นอนัตตาก็มาเข้าใจว่าเป็นอัตตัตถวน
เมื่อสิ่งเหล่านี้ไม่เป็นไปตามที่เราเข้าใจ จึงได้เกิดเป็นไฟเผาตัวเอง
สังขารการปรุงแต่งในสิ่งใดก็เป็นได้ชั่วขณะ เมื่อถึงกาลเวลา สิ่งที

เราปรุงแต่งก็เป็นไปในความจริงในตัวของมันเอง

การปรุงแต่งให้ถูกใจตัวเองก็จะเป็นไปตามกิเลสตัณหา และปรุงแต่งไปตามวัย และเหตุปัจจัยในการปรุงแต่งก็ต่างกัน เช่น วัยหนุ่มวัยสาวจะหาเอาเครื่องประดับประดา เครื่องย่อม เครื่องทา นำมาประกอบฉากศพเคลื่อนที่ ก็พอจะดูกันได้ เมื่อถึง วัยตระวันจวนจะลับแสง จะปรุงแต่งให้ถูกใจตัวเองด้วยวิธีใดก็ไม่สวยอยู่นั่นเอง สังขารการปรุงแต่งเป็นร้านเสริมสวยที่กิเลสตัณหา ได้สร้างขึ้นมามีลลอกใจโดยตรง การเสริมแต่งในสิ่งใดอยู่บ่อยๆ ก็จะเป็นการปกปิดความจริง ยากที่สติปัญญาจะเจาะลึกให้ถึง และรู้เห็นความเป็นจริงได้

เหมือนหีบศพที่ประดับด้วยดอกไม้ต่างๆ อย่างสวยงาม ดูภายนอกมีแสงสีอย่างสวยหรู ถ้าเปิดดูภายในแล้ว จะรู้เห็นเป็น ซากศพที่สกปรกโสโครก ไม่มีใครที่อยากจะนอนกอดดมอยู่กับ ซากศพนั้นเลย นี่ฉันใด สังขารการปรุงแต่งในสมมติ ก็ฉันนั้น ผู้มีความคิดความเห็นเป็นไปในทางที่ต่ำ ก็จะทำให้ใจเกิดความเห็นผิด เข้าใจผิดในสมมตินี้เป็นอย่างมากทีเดียว

สิ่งทั้งหมดนั้นเป็นธรรมชาติของเขา แต่ก็ไปสมมติว่าเป็น ตัวเรา และสมมติว่าสิ่งนั้นเป็นของของเรา ใจจึงได้เกิดความหลง

ไม่รู้จริงเห็นจริงของสมมติ จึงเรียกว่า “อวิชชา” คือความไม่รู้จริงเห็นจริง จึงได้เกิดความเห็นผิดในความเป็นจริงต่อไป จึงเรียกว่า โมหะ เมื่อไม่รู้เห็นตามความเป็นจริง และหลงในความเป็นจริงอยู่อย่างนี้ จึงมีช่องว่างเปิดทางให้แก่กิเลสตัณหาได้ทำงานได้อย่างเต็มที่ จะปรุงแต่งอย่างไรเพื่อให้ใจเกิดความเห็นผิด จะคิดในสมมติอย่างไรเพื่อให้ใจเกิดความไขว่เขว เพื่อหันเหให้ใจเกิดความเข้าใจผิดได้ กิเลสก็ต้องปรุงแต่งไป ใจเกิดความเคยชินจึงกลายเป็นเรื่องธรรมดาไป

ฉะนั้น การแก้ความไม่รู้เห็นตามความเป็นจริงของใจและความหลงในสมมติภายในใจจึงเป็นเรื่องใหญ่ในการปฏิบัติธรรมสังขารการปรุงแต่งจึงเป็นแนวความคิดของกิเลสตัณหา จะคิดปรุงแต่งในสมมติอะไร ใจก็หลงในสมมตินั้นๆ กิเลสมีความฉลาดและมีไหวพริบในเชิงคิดปรุงแต่งได้เป็นอย่างดี คิดอย่างมีหลักการและวิธีการอย่างหยดย้อยทีเดียว ใจที่มีความโง่เขลาไม่มีสติปัญญาอยู่ในตัว จะถูกกิเลสเอาสิ่งที่ปลอมแปลงมาหลอก ทำให้เกิดความเข้าใจผิดหลงผิดอย่างตายใจ จึงได้เป็นแนวร่วมอยู่กับกิเลสตัณหามาจนถึงปัจจุบัน

คำสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้วางหลักการในวิธีแก้

ปัญหาไว้แล้วเป็นอย่างดี แต่เราไม่ยอมฝึกปัญญาเลือกเฟ้นหาหมวดธรรมมาปฏิบัติให้ตรงกับประเด็นของปัญหาได้ เมื่อปัญหาเกิดขึ้นจากความคิดความเห็น แต่เราไปปฏิบัติในวิธีหลบปัญหา ไม่กล้าจะเผชิญต่อหลักความเป็นจริง มีแต่หลบนิ่งอยู่ในความสงบตลอดเวลา ถ้าภาวนาปฏิบัติด้วยวิธีอย่างนี้ จะแก้ปัญหาของใจไม่ได้เลย

เมื่อปัญหาเกิดจากความคิด เราก็ต้องฝึกความคิดมาหักล้างกันเอง เมื่อปัญหาเกิดขึ้นจากความเห็นผิด ก็ต้องฝึกความเห็นถูกมาหักล้างเช่นกัน ความคิดของกิเลสสังขารการปรุงแต่งในสิ่งต่างๆ นำมาหลอกใจได้ แต่ทำไมความคิดของสติปัญญาจึงไม่เอามาสนใจตัวเอง ไม่ควรปล่อยยให้กิเลสส่งข้อมูลที่ไม่ถูกต้องสนใจเพียงฝ่ายเดียว เราฝึกสติปัญญาคือหาข้อธรรมที่เป็นจริงสนใจอยู่เสมอ เมื่อใจได้รับข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงเมื่อไร ใจก็จะเปลี่ยนแปลงจากความเห็นผิด แล้วเกิดความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมได้

ฉะนั้น การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความเห็น จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ถ้าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความเห็นผิดให้เกิดความเห็นถูกได้ จะไม่เกิดเป็นสัมมาปฏิบัติแต่อย่างใด ใจก็

จะเป็นไปในสังขารการปรุงแต่งในสมมติตลอดไป ตามปกติใจจะมีพื้นฐานในความฉลาดอยู่แล้ว แต่ขาดสติปัญญาให้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนเท่านั้น

การให้ข้อมูลที่เป็นจริงแก่ใจ มิใช่ว่ารู้ตามตำราเท่านั้น ความรู้นี้เป็นทฤษฎีภาคการศึกษา ใครศึกษามากก็รู้มาก ใครศึกษาน้อยก็รู้น้อย แต่จะเอาความรู้นี้ไปละอาสวกิเลสให้หมดไปจากใจไม่ได้เลย เหมือนกับศัตรารูทที่ตำรวจทหารมีไว้เพื่อป้องกันตัว หรือมีไว้สำหรับต่อสู้กับศัตรูคู่อริที่มารุกราน ถ้าศัตรูได้อาวุธจากตำรวจทหารไปแล้ว ก็แพ้ได้ทันที นี่ฉันใด ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ดีแล้ว สำหรับประหารกิเลสต้นหาอาสวะน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจโดยตรง ถ้าศึกษาธรรมะมาดีแล้ว แต่ไม่มีปัญญาที่รักษากิเลสที่แฝงอยู่ในมานะอัตตาก็จะลอบลักเอาธรรมะไปครอบครองเสียเอง มีแต่จะคุยโม้อวดว่าเรามีความรู้ธรรมะดีเท่านั้น จะเกิดความหลงลืมตัวไปว่าเรียนจบอย่างนั้นมาอย่างนี้มา เอาความรู้ไปข่มผู้อื่นโดยวิธีต่างๆ ดั่งได้เห็นอยู่ในที่ทั่วไป ถ้าเป็นป็นก็ไม่มีลูก ถึงจะมีลูกก็ดันไปเสีย ใช้ไม่ได้เลย ถ้าเป็นคัมภีร์ก็เป็นคัมภีร์เปล่า เหมือนพระโฐติยะได้แบกอยู่ในสมัยนั้น

ฉะนั้น การรู้ธรรมะถ้าไม่มีปัญญาเป็นองค์ประกอบแล้ว

จึงยากที่จะเลือกเฟ้นเอาธรรมะมาปฏิบัติให้ถูกต้องกับนิสัยตัวเองได้ ถึงจะเอาธรรมะหมวดไหนมาปฏิบัติก็ย่อมทำได้ ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัตินั้นจะออกมาเป็นอย่างไร ให้ผู้ปฏิบัติได้สังเกตดูใจของตัวเองก็แล้วกัน

ความคิดที่เป็นปัญญา กับความคิดที่เป็นสังขาร จะแตกต่างกันในความหมายอย่างเห็นได้ชัดทีเดียว เช่น รูปเพียงอย่างเดียว ก็ใช้ความหมายไม่เหมือนกัน ถ้าคิดไปตามสังขาร จะเป็นไปในลักษณะแห่งความสวยงาม น่ารักใคร่พอใจ ให้เป็นไปในกามคุณ ถ้าคิดให้เป็นไปทางปัญญา จะคิดตรงข้ามกันว่ารูปนี้เป็นสิ่งสกปรก โสโครก ไม่มีความสวยงามตามโมฆบุรุษโมฆสตรีที่เข้าใจกัน ที่เกิดของรูปก็เกิดจากสิ่งสกปรก จะอยู่ในท้องแม่อีกล้วนแต่เป็น สิ่งสกปรกกันทั้งนั้น ธาตุสี่จะอยู่ได้ก็อาศัยสิ่งที่สกปรกคืออาหาร มาค้ำจุนเอาไว้ อาหารที่เคี้ยวอยู่ในปากก็เป็นสิ่งสกปรก อาหาร ย่อยไปไหลซึมออกมาตามขุมขน ไหลออกมาทางตา ไหลออกมาทางหู ไหลออกมาทางจมูก และออกมาทางทวารหนักทวารเบา ล้วนแล้วแต่เป็นของสกปรกทั้งสิ้น ถ้าคิดในลักษณะนี้เป็นปัญญา

ถ้าคิดในรูปนี้ให้เป็นไปตามอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เรียกว่า คิดในทางปัญญาเช่นกัน ยังไม่ถึงขั้นในการเจริญวิปัสสนา การคิด

ในปัญญาและการเจริญวิปัสสนาก็เป็นเรื่องเดียวกัน จะต่างกันเพียงหยาบละเอียดเท่านั้น ถ้าคิดพิจารณาธรรมดา เรียกว่าคิดในชั้นปัญญา คิดในชั้นปัญญาอยู่บ่อยๆ จนใจรู้เห็นเป็นไปตามความเป็นจริงได้ จึงเรียกว่าการเจริญวิปัสสนา เมื่อเจริญวิปัสสนามีความรู้เห็นชัดเจนจนเกิดความแยกกายและหายสงสัยไปได้ ความเข้าใจผิด ความเห็นผิด ความยึดมั่นถือมั่น ไม่มีในใจ นิพพิทา ความเบื่อหน่ายย่อมเกิดขึ้นที่ใจ ในลักษณะนี้เรียกว่า วิปัสสนาญาณ

ความคิดและปัญญาของคนเรามีอยู่แล้ว เราจะเอาความคิดที่เป็นปัญญามาพิจารณาตามหลักความเป็นจริงหรือไม่ หรือจะคิดไปตามกระแสของโลกให้ใจได้เกิดความหลงต่อไป ใจมีลักษณะเหวตัวไปได้ตามความคิดนั้นๆ ถ้าคิดในทางโลก ใจก็จะมี ความผูกพันยินดีอยู่ในทางโลก ถ้าคิดในทางธรรม คือความเป็นจริงตามไตรลักษณ์อยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยตามรู้เห็นในหลักความเป็นจริง ในความไม่เที่ยง รู้เห็นตามความเป็นจริงแห่งความทุกข์กายและทุกข์ใจ และรู้เห็นตามความเป็นจริงในเหตุให้เกิดทุกข์คือตัวสมุทัยด้วย ถ้าคิดพิจารณาในอนาคต คือสิ่งที่สูญสลายไปอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยรู้เห็นตามหลักความเป็นจริงนี้ได้อย่างชัดเจน

ฉะนั้น จงฝึกคิดทางปัญญาในทางธรรมให้มากที่สุด เพื่อจะเอาความคิดที่เป็นปัญญาทางธรรมไปลบล้างแนวความคิดปัญญาทางโลกให้ได้ ความคิดทางปัญญาและความคิดของกิเลสตัณหา ฝ่ายไหนที่ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง และคิดพิจารณาได้อย่างละเอียดพร้อมทั้งเหตุและผล ใจก็จะเกิดความเห็นคล้อยตามไปในความคิดฝ่ายนั้นๆ ถ้าจะว่าสงครามก็เป็นสงครามแห่งความคิด เพื่อเปิดให้ใจได้รู้เห็นและตัดสินใจได้ด้วยเหตุผล ถ้าความคิดฝ่ายกิเลสตัณหาไม่นำหนักตีกว่า ก็เอาชนะความคิดปัญญาในทางธรรมไปได้ ถ้าความคิดทางปัญญาพิจารณามีความชัดเจนถูกต้องพร้อมด้วยเหตุและผล ก็เอาชนะความคิดของกิเลสตัณหาไปได้ ดูซิว่าความคิดของกิเลสและความคิดของปัญญาในทางธรรม ฝ่ายไหนจะแน่นกว่ากัน แต่คิดว่าความคิดของกิเลสตัณหาจะเป็นต่ออยู่หลายช่วงตัวทีเดียว

เพราะในยุคนี้ผู้ปฏิบัติไม่ยอมฝึกปัญญากันเลย อยากรู้ธรรมหมวดไหน ความจริงในเรื่องอะไร ก็ไปเปิดอ่านในตำรา จึงได้แพ้แก่กิเลสตัณหาตลอดไป เมื่อไรเราจะฝึกสติปัญญาเพื่อชนะความคิดของกิเลสตัณหาได้บ้าง แต่ละวันเดือนปีมีแต่แพ้

กิเลสตัณหาอยู่ตลอดเวลา นี้ก็เพราะใจไม่มีปัญญาที่รอบรู้ตามความเป็นจริง มีแต่หลงความเท็จหลอกลวงของกิเลสตัณหาอยู่ตลอดเวลา ใจจึงเกิดความเห็นผิดเข้าใจผิดอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และจะมีความเห็นผิดเข้าใจผิดต่อไปไม่มีสิ้นสุดลงได้

ในช่วงนี้เรามีครูอาจารย์ที่ฉลาดรอบรู้ในหลักศีลธรรม มีความสามารถพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการปฏิบัติอยู่แล้ว แต่ผู้จะปฏิบัติตามยังมีความประมาทมัวเมาในทางโลกมากเกินไป ให้ความสำคัญในทางโลกมากกว่าทางธรรม ถึงจะมีการปฏิบัติอยู่บ้าง ก็ทำไปพอเป็นพิธีเท่านั้น

วิญญาณ

วิญญาณ หมายถึงการรับรู้ การรับรู้ของวิญญาณนี้จะมีอยู่เป็นธรรมชาติในตัวมันเอง ถ้าไม่มีสิ่งใดมาทำให้รับรู้ วิญญาณก็จะมีอยู่ ไม่ได้หายไปไหน ถึงจะนอนหลับไป วิญญาณก็มีอยู่แต่รับรู้อะไรไม่ได้ ถ้าตื่นนอนขึ้นมา วิญญาณการรับรู้ก็ได้สัมผัสต่ออายตนะภายใน เรียกว่าวิญญาณการรับรู้ทางตา วิญญาณการรับรู้ทางหู วิญญาณการรับรู้ทางจมูก วิญญาณการรับรู้ทางลิ้น วิญญาณการรับรู้ทางกาย และวิญญาณการรับรู้ทางใจ

เมื่อวิญญาณการรับรู้ในอายตนะภายในมีความสมบูรณ์แล้ว จึงได้สัมผัสในอายตนะภายนอกได้ ตาสัมผัสรูปก็มีวิญญาณรับรู้ในรูป หูสัมผัสเสียงก็มีวิญญาณรับรู้ในเสียง จมูกสัมผัสกลิ่น มีวิญญาณรับรู้ในกลิ่น ลิ้นสัมผัสรส มีวิญญาณรับรู้

ในรสต่างๆ ภายสัมผัสในสิ่งใด วิญญาณก็จะรับรู้ในสิ่งนั้น ใจมีอารมณ์อะไร วิญญาณก็จะรับรู้ในอารมณ์ประเภทนั้น เรียกว่า วิญญาณสัมผัสสชาเวทนา จึงเกิดเป็นมโนวิญญาณ การรับรู้ อารมณ์ภายในใจ รับรู้ในสิ่งใด ก็จะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิด เป็นอารมณ์ในสิ่งที่สัมผัสนั้น เช่น ตาสัมผัสรูป ก็จะเกิดอารมณ์ แห่งความชอบใจและไม่ชอบใจ หูสัมผัสเสียง ก็จะเกิดเป็นอารมณ์ ที่ชอบใจและไม่ชอบใจ จมูกสัมผัสกลิ่น ก็จะเกิดอารมณ์ที่ชอบใจ และไม่ชอบใจ ลิ้นสัมผัสรสของอาหาร ก็จะเกิดความชอบใจและ ไม่ชอบใจ ภายสัมผัสในสิ่งที่อ่อนแข็ง ก็จะเกิดอารมณ์ที่ชอบใจ และไม่ชอบใจ จึงเรียกว่าอารมณ์ในกามคุณห้า อารมณ์เหล่านี้ จึงไปรวมอยู่ที่ใจแห่งเดียว เรียกว่าเวทนา ก็คืออารมณ์เกิดขึ้น จากกามคุณห้านั่นเอง

วิญญาณการรับรู้นี้จะมีในขั้นถัดต่อไป เช่น รับรู้ในอารมณ์ ที่เกิดจากรูป รับรู้ในอารมณ์ที่เกิดจากเวทนา รับรู้ในอารมณ์ที่เกิด จากสัญญาความจำ รับรู้ในอารมณ์ที่เกิดจากสังขารการปรุงแต่ง และรับรู้อารมณ์ภายในใจ ฉะนั้น วิญญาณจึงมีหน้าที่เพียง การรับรู้เท่านั้น การรับรู้แบบนี้ยังไม่เป็นกิเลสตัณหาแต่อย่างใด เมื่อได้รับรู้แล้ว เกิดความรู้สึกว่าชอบใจหรือไม่ชอบใจหรือ

เฉยๆ จึงเกิดเป็นกิเลสตัณหาขึ้นมาที่ใจ เกิดเป็นความรักความ
ใคร่ความกำหนัดยินดี

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมต้องรู้จักวิญญาณการรับรู้ว่าเป็น
ในลักษณะใด ให้เข้าใจในลักษณะความรู้สึกที่ต่างกันในการรับรู้
ของวิญญาณ และให้เข้าใจในอารมณ์ที่เกิดจากความรู้สึกนั้นๆ
ถ้าแยกออกมาเป็นสัดส่วนได้อย่างนี้ จะเข้าใจในคำว่าวิญญาณนี้
ได้เป็นอย่างดี จะทำความเข้าใจในการปฏิบัติได้ถูกต้อง ไม่เกิด
ความสับสนเพราะรู้จักความหมายได้ดีแล้ว

คำว่ารู้ในคำเดี่ยวนี้อาจมีความหมายได้หลายอย่าง เช่น วิญญาณ
การรับรู้ ธาตุรู้ ความรู้สึก ญาณรู้ ญาณทัสสนะ ญาณที่รู้เห็น
มรรคญาณ ญาณหยั่งรู้ในองค์มรรค อุเบกขาญาณ ญาณหยั่งรู้ใน
การวางเฉย ปัญญาญาณ ญาณรู้รอบด้วยปัญญา วิปัสสนาญาณ
ญาณที่รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมตามความเป็นจริง วิสุทธิญาณ
ญาณหยั่งรู้ในความบริสุทธิ์ ในความหมายในคำว่าญาณนี้มีมาก
จะหาอ่านตามตำราได้

ตำราในบางหมวด นักปราชญ์เจ้าทั้งหลายได้ขยายความ
เอาไว้เพียงย่อมน้อย จึงทำให้นักปราชญ์คุณครูภาครจารย์ตีความที่
แตกต่างกันออกไป จึงทำให้แบ่งเป็นสายโน้นสายนี้เกิดขึ้น เฉพาะ

วิญญานการรับรู้กับคำว่ารู้ในธาตุรู้ หรือคำว่าพุทธโธ หมายถึงผู้รู้
เพียงสามรู้เท่านั้น ผู้ปฏิบัติจะทำความเข้าใจให้ถูกต้องได้หรือไม่
รู้แต่ละอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไร ญาณในชั้นโลกีย์เป็น
อย่างไร ญาณในชั้นโลกุตระเป็นอย่างไร การปฏิบัติในชั้นนี้ห้าต้อง
มีญาณรู้ทั้งสามนี้เกี่ยวโยงถึงกันทั้งหมด

ถ้าสติปัญญา มีความฉลาดรอบรู้ การพิจารณาชั้นห้าจะ
ต้องพิจารณาให้เชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด เช่น พิจารณารูปชั้น
ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์อย่างไร ก็ให้เชื่อมโยงต่อกันกับ
เวทนาชั้น เชื่อมโยงต่อสัญญาชั้น เชื่อมโยงต่อสังขารชั้น
เชื่อมโยงต่อวิญญานชั้น ถ้าตั้งหลักในการพิจารณาในชั้นใด
ชั้นหนึ่งมีความชำนาญดีแล้ว การพิจารณาในชั้นอื่นๆ ก็จะเป็น
ของง่าย ในการปฏิบัติจะพิจารณาในชั้นใดก็จะมีสมาธิ
แจ่มแจ้งชัดเจนมากขึ้น

ถ้าพิจารณาเวทนา ก็ต้องรู้ในความหมายว่าเวทนา
หมายถึงอะไร ให้ผลเป็นอย่างไร อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้
เกิดเวทนา เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ต้องรู้เห็นด้วยสติปัญญา
ที่ถูกต้อง แล้วพิจารณาเวทนาเชื่อมโยงต่อกันในรูปชั้น
พิจารณาเวทนาเชื่อมโยงต่อกันในสังขารชั้น พิจารณาเวทนา

เชื่อมโยงต่อกันในสัตตภูชาขันธ์ และพิจารณาเวทนาเชื่อมโยงต่อกันในวิญญูญาณขันธ์ เพราะขันธ์ทั้งห้าจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยเชื่อมโยงต่อกันได้เป็นอย่างดี

การพิจารณาสัตตภูชาความจำให้เป็นไปในไตรลักษณ์แล้วอย่างไร ก็ให้พิจารณาสัตตภูชาเชื่อมโยงต่อกันในรูปขันธ์ พิจารณาสัตตภูชาเชื่อมโยงต่อกันในเวทนาขันธ์ พิจารณาสัตตภูชาเชื่อมโยงต่อกันในสังขารขันธ์ พิจารณาสัตตภูชาเชื่อมโยงต่อกันในวิญญูญาณขันธ์ การพิจารณาสังขารการปรุงแต่งให้เป็นไปในไตรลักษณ์แล้ว ให้พิจารณาสังขารเชื่อมโยงต่อกันในรูปขันธ์ พิจารณาสังขารเชื่อมโยงต่อกันในเวทนาขันธ์ พิจารณาสังขารเชื่อมโยงต่อกันในสัตตภูชาขันธ์ พิจารณาสังขารเชื่อมโยงต่อกันในวิญญูญาณขันธ์

การพิจารณาในวิญญูญาณการรับรู้ให้เป็นในไตรลักษณ์แล้ว ก็ให้พิจารณาวิญญูญาณเชื่อมโยงต่อกันในรูปขันธ์ พิจารณาวิญญูญาณเชื่อมโยงต่อกันในเวทนาขันธ์ พิจารณาวิญญูญาณเชื่อมโยงต่อกันในสัตตภูชาขันธ์ พิจารณาวิญญูญาณเชื่อมโยงต่อกันในสังขารขันธ์

การพิจารณาขันธ์ห้าให้เชื่อมโยงต่อกันนี้ ให้ใช้สติปัญญา

เฉพาะตัว ใช้ความสามารถด้วยตัวเอง จะพิจารณาได้น้อยมาก
อย่างไร จะพิจารณาได้หยาบละเอียดอย่างไร ก็ให้เป็นไปใน
ปัญญาเฉพาะตัว ถ้าจะอ่านจำเอาตามตำรามาพิจารณาก็ยอม
ทำได้ แต่จะเป็นปัญญาในสัญญา จำเอาข้อความประโยชน์ของ
ผู้อื่นมาเลียนแบบ ถ้าเป็นในลักษณะนี้ การพัฒนาปัญญาของ
ตัวเองก็จะหมดสภาพลงทันที มีแต่ปัญญาคิดพิจารณาไปตาม
ตำราเท่านั้น จะแก้ไขปัญหาของใจไม่ได้เลย

การใช้ปัญญาพิจารณาในขั้นนี้ ต้องฝึกพิจารณาอยู่
บ่อยๆ อย่าเอาตำราเป็นตัวตัดสินว่ารู้แล้วเข้าใจแล้ว ถ้าเป็น
ในลักษณะนี้ จะไม่มีความรู้แจ้งเห็นจริงในขั้นนี้แต่อย่างใด
จะพิจารณาถูกต้องตามหลักความเป็นจริงอยู่ก็ตาม ก็จะเป็น
ความจริงไปตามตำราเท่านั้น จะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางใจ
แต่อย่างใด การพิจารณาถึงจะใช้ประโยชน์ข้อความไม่เหมือนกับ
ตำราก็ไม่เป็นไร แต่ความหมายให้เหมือนกันกับตำราที่นักปราชญ์
ได้อธิบายเอาไว้ ในครั้งแรกก็ให้ใช้ปัญญาที่หยาบนี้ไปก่อน
เมื่อพิจารณาอยู่บ่อยๆ ปัญญาก็จะค่อยมีความละเอียดขึ้น
มีความภูมิใจในปัญญาของตัวเอง เหมือนการนับเงินของคนอื่น
จะผ่านมือเราไปวันหนึ่งหลายร้อยล้านอยู่ก็ตาม ใจก็เฉยๆ ถ้าได้

นับเงินที่เราหาได้ด้วยตัวเอง ถึงเงินจะไม่มากนัก ในความรู้สึก จะเกิดความภูมิใจดีใจว่าเงินนี้เป็นของของเราอย่างแท้จริง ความหวงแหน การดูแลรักษา การจับจ่ายซื้อของ ก็จะได้รับผลประโยชน์จากเงินเราด้วยความภูมิใจ

นี่ฉันใด การใช้ปัญญาพิจารณาธรรมไปตามตำรา ใจก็จะเฉยๆ ไม่เกิดความแปลกใจตื่นเต้นในธรรมแต่อย่างใด ถ้ารู้เห็นธรรมด้วยปัญญาของเราเอง ในความรู้สึกจะทำให้เกิดความภูมิใจเป็นอย่างมาก ถึงจะมีความรู้จากตำรา ก็ให้นำมาประดับปัญญาได้ ถ้าเอาปัญญาไปประดับความรู้เมื่อไร การปฏิบัติจะก้าวหน้าต่อไปไม่ได้เลย

ฉะนั้น การพิจารณาขั้นห้าไปตามตำรา หรือพิจารณาหมวดธรรมอื่นๆ ก็ตาม ถึงจะพิจารณาได้ แต่ใจก็จะเฉยเป็นธรรมดาไป ถ้าได้รู้เห็นความเป็นจริงด้วยปัญญาเฉพาะตัว จึงเรียกว่าผู้นั้นพึ่งตัวเองได้ ไม่ได้ไปหยิบยืมเอาความรู้จากผู้อื่นมาเป็นของเรา เหมือนรับประทานอาหารสำเร็จรูปจากผู้อื่นทำไว้แล้ว ถ้าผู้อื่นไม่ทำให้รับประทาน เราก็ต้องอด วิ่งหาอาหารจากผู้อื่นมารับประทานต่อไป

นี่ฉันใด ผู้ปฏิบัติในยุคนี้มีความต้องการธรรมะสำเร็จรูป

อยากรู้ในสัจธรรมความจริงอย่างไร ก็ไปค้นหาดูในตำรา หรือถามครูอาจารย์องค์นั้นองค์นี้ไปให้ครูอาจารย์ตัดสินให้ว่า ธรรมะหมวดนั้นผิด ธรรมะหมวดนั้นถูก ทั้งที่ธรรมะของจริงอยู่ในตัวมีอยู่แล้ว แต่ไม่ยอมพิจารณาด้วยปัญญาของตัวเองให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริง ถ้าเป็นไปในลักษณะนี้ จะไม่เกิดความมั่นใจในตัวเองได้เลย

ถ้าถามครูอาจารย์ที่ดี มีธรรมะที่ถูกต้อง ก็มีความโชคดีไป ถ้าถามครูอาจารย์ที่เป็นมิจฉาบปฏิบัติ เราก็จะได้ข้อมูลในธรรมะที่ผิด เมื่อนำมาปฏิบัติก็จะเกิดเป็นปัญหา เหมือนเรากำลังหลงทาง แต่ไปถามผู้หลงทางเหมือนกันกับเรา ทั้งเขาและเราก็จะพากันหลงทางต่อไป นี่ฉันใด ผู้ปฏิบัติที่อาศัยผู้อื่นมากไป ก็เป็นในลักษณะฉนั้นนั้น จะเหมือนกับ “บอดจูงบอดไปไม่รอด เพราะตาบอดจูงกัน” ก็จะววนไปมาในที่แห่งเดียวหาทางออกไม่ได้เลย ในขณะที่พูดก็บอกว่าจะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อเข้ากระแสแห่งมรรคผลนิพพาน เมื่อปฏิบัติเอาจริงเมื่อไร จะภาวนาเป็นไปตามแบบฉบับของพวกดาบสฤๅษีกันทั้งนั้น

สิ่งใดที่ได้สร้างขึ้นมาจากความสามารถของเรา จะเกิดความรู้สึกว่าสิ่งนั้นจะมีความสำคัญ มีคุณค่าแก่ตัวเราเป็น

อย่างมาก เหมือนบุตรที่เกิดขึ้นจากความพยายามของเรา และเกิดขึ้นจากก้อนเลือดของตัวเอง และบุตรที่รับจากผู้อื่นมาเป็นบุตรบุญธรรม ในความรู้สึกส่วนลึกๆ ของใจจะมีความรักบุตรที่เกิดจากสายเลือดเราเอง เพราะได้หล่อหลอมสร้างเขามาด้วยความสามารถของเรา

นี่ฉันใด การรู้เห็นสัจธรรมความเป็นจริงด้วยสติปัญญาเฉพาะตัว จึงมีความหมายลึกซึ้งฝังใจไว้แนบแน่น จะไม่มีการหลงลืมในการรู้เห็นในสัจธรรมนั้นเลย จะมีความภูมิใจและมั่นใจในตัวเองอยู่ตลอดเวลา การพิจารณาให้รู้ตามหลักความเป็นจริงในหลักปรีชาตินั้นย่อมพิจารณาได้ เมื่อใจยังไม่ยอมรับในความเป็นจริงตามปัญญา การพิจารณานั้นก็ยังไม่ได้ผลอยู่นั่นเอง

ข้อสำคัญคือทำใจให้รู้เห็นตามปัญญา เมื่อใจได้รู้เห็นความจริงตามปัญญาแล้ว ในเมื่อนั้นใจจะเกิดความแยกกาย ถ้าเกิดความแยกกายเมื่อไร ใจก็จะเกิดความหยาบงอในทันที และคลายจากความยึดมั่นถือมั่น ที่ผ่านมามีความหลงผิดเข้าใจผิดในสิ่งใด ใจก็จะทอดธุระไม่อาลัยในสิ่งนั้นอีกต่อไป ฉะนั้นผู้ปฏิบัติต้องฝึกสติปัญญาที่มีอยู่ให้รู้เห็นตามหลักความเป็นจริงอยู่เสมอ มิใช่ว่ารู้ตามตำราแล้วก็หยุดอยู่เพียงเท่านั้น ถ้าหยุดอยู่

รู้เห็นตามความเป็นจริง ด้วยปัญญา

การรู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญา จะไม่เหมือนนิมิตที่เกิดขึ้นจากความสงบของสมาธิ ภาพนิมิตที่เกิดจากสมาธิมีหลายรูปแบบ เช่น ปรากฏว่าเห็นเรานอนตายบ้าง เห็นโครงกระดูกของตัวเองบ้าง เห็นร่างกายเปื่อยเน่าบ้าง ผู้ไม่เข้าใจในหลักปฏิบัติก็คิดว่าอสุภะได้เกิดขึ้นกับเรา หรือเข้าใจว่าวิปัสสนาได้เกิดขึ้นกับเรา หลักที่จริงแล้วไม่ใช่ เป็นเพียงภาพนิมิตของอสุภะเท่านั้น นิมิตนี้เกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไป ใจไม่ได้เกิดนิพพิทา ความเบื่อหน่ายคลายกำหนดแต่อย่างใด ถึงจะเอาเรื่องนี้มาเล่าให้ใครๆ ฟัง ก็เพียงเล่าตามปรากฏการณ์ของสมาธิเท่านั้น

ถ้าจะเอาเรื่องที่เกิดขึ้นนี้มาเป็นอุบายในการฝึกวิปัสสนา

ก็จะเป็นการดี เมื่อจิตได้ถอนออกจากสมาธิแล้ว ให้ใช้ปัญญา
 สมมติภาพที่เกิดขึ้นเอาไว้ ในลักษณะนิมิตนั้นเป็นอย่างไร
 ให้พิจารณาขยายออกไปโดยสมมติ ถ้าเป็นรูปขันธ์ ก็ให้แยก
 ชาติดิน ชาติน้ำ ชาติลม ชาติไฟ ออกเป็นส่วนๆ ใช้ปัญญาพิจารณา
 ให้เป็นไปในความไม่เที่ยงบ้าง ใช้ปัญญาพิจารณาว่าเป็นก้อน
 ทุกข์บ้าง ใช้ปัญญาพิจารณาลงสู่อดีตบ้าง ใช้ปัญญาพิจารณา
 ลงสู่สุภะความสกปรกโสโครกบ้าง ใช้ปัญญาพิจารณาให้
 รู้เห็นว่าร่างกายนี้เป็นเพียงที่พักของใจชั่วคราวบ้าง ใช้ปัญญา
 พิจารณาว่าอีกวันหนึ่งใจจะออกจากร่างกายนี้ไป การใช้ปัญญา
 พิจารณาในลักษณะนี้จึงเป็นอุบายวิธีเจริญวิปัสสนา หรือเป็นวิธี
 ฝึกวิปัสสนาเท่านั้น ในเมื่อใจมีความรู้เห็นตามความเป็นจริงเมื่อไร
 ในเมื่อนั้นจึงเรียกว่าวิปัสสนาที่แท้จริง

ถ้ารู้เห็นสัจธรรมความจริงด้วยสติปัญญาเฉพาะตัวอยู่
 อย่างนี้ ในความรู้สึกลึกๆ ของใจ จะมีความละเอียดอ่อนและมี
 กำลัง ทั้งมีความกล้าหาญพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ
 ที่เกิดขึ้นได้ทุกกาลเวลา เหมือนผู้มีอาวุธอยู่ในมือ จะไม่กลัวต่อ
 หมู่ข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกราน ไม่ว่าในเหตุการณ์เช่นไร จะไม่
 หนีหน้าหลบตัวกลัวตายแต่อย่างใด เพราะเชื่อมั่นในอาวุธที่

ทันสมัยอยู่ในมืออยู่แล้ว

นี่ฉันใด ผู้ปฏิบัติ ถ้ามีสติปัญญาอยู่ในใจ จะไม่เกรงกลัวต่อกิเลสตัณหาแต่อย่างใด เพราะมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาได้ทุกกรณี จะมีการสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อยู่ก็ตาม สติปัญญาจะคอยประสานงานอยู่ที่ใจตลอดเวลา มายาเล่ห์เหลี่ยมของกิเลสตัณหาจะมาหลอกใจด้วยวิธีใด สติปัญญาจะรอบรู้ในกลวงของกิเลสตัณหาได้ทุกชั้นตอน จะไปที่ไหน อยู่ในที่ใด จะไม่กลัวต่อกิเลสตัณหาที่จะเกิดขึ้น เพราะมีสติระลึกรู้ได้ในเหตุการณ์ทั้งปวง สัมผัสปัญญะจะมีความรู้ตัวเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา ปัญญาจะมีความรอบรู้พร้อมที่จะแก้ปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์ ถ้าผู้ปฏิบัติมีความพร้อมแล้วอย่างนี้ กิเลสสมาธิจะมีกลวิธีมาหลอกหลวงใจได้อย่างไร นั่นคือใจยอมรับความเป็นจริงจากปัญญาอย่างเต็มตัวไปแล้ว

ฉะนั้น การปฏิบัติเพื่อการละถอนปล่อยวางกิเลสตัณหา จึงเป็นเรื่องใหญ่ จะว่าสงครามล้างโลกให้หมดไปจากใจ ก็พูดได้อย่างเต็มปากเต็มคำ การรื้อถอนภพชาติให้หมดไปจากใจ เป็นนิสสัยของผู้มีสติปัญญาที่มีความฉลาดรอบรู้ กิเลสตัณหาจะไปหลบซ่อนอยู่ในชั้นห้า สติปัญญาก็ตามซุกซ้นสับฟันอยู่

ตลอดเวลา กิเลสตัณหาแอบแฝงอยู่ที่รูป สติปัญญาก็ขุดค้นทำลาย ให้เป็นไปตามอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กิเลสตัณหาจะไปแอบแฝง อยู่ในเวทนา แอบแฝงอยู่ในสัญญา แอบแฝงอยู่ในสังขาร แอบแฝง อยู่ในวิญญาณ สติปัญญาก็เข้าไปทำลายให้เป็นไปในไตรลักษณ์ นี้ทั้งหมด กิเลสตัณหาจะอาศัยตน คือขันธห้า เป็นที่อยู่อาศัย ถ้าทำลายตนได้แล้ว ก็ชื่อว่าทำลายกิเลสตัณหานั่นเอง

รูปไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่รูป รูปไม่มีในตน ตนไม่มีในรูป เวทนา ไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่เวทนา เวทนาไม่มีในตน ตนไม่มีในเวทนา สัญญา ไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่สัญญา สัญญาไม่มีในตน ตนไม่มีในสัญญา สังขารไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่สังขาร สังขารไม่มีในตน ตนไม่มีในสังขาร วิญญาณไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่วิญญาณ วิญญาณไม่มีในตน ตนไม่มีในวิญญาณ ถ้ารู้เห็นด้วยสติปัญญาชัดเจนอย่างนี้ กิเลสรวมทั้งหลาย จะไปอาศัยในขันธห้าได้อย่างไร จึงได้สูญสลายไปจากขันธห้านี้ โดยหมดสิ้น

ผู้ปฏิบัติต้องสังเกตดูตัวเองว่า ขณะนี้เรามีปัญญา ความฉลาดรอบรู้ในสังขารหรือไม่ หรือมีเพียงความรู้ที่ได้ จดจำเอาตามตำรา อาศัยรู้ตามครูอาจารย์ที่ท่านได้อธิบาย ให้ฟัง ถ้าหากรู้เพียงเท่านี้ จะเป็นปัญญาในสัญญา เป็นปัญญา

ในภาคทฤษฎีอยู่ในขั้นสุดมยปัญญาเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้น
จินตามยปัญญาและภาวนามยปัญญาแต่อย่างใด

ปัญญาในหมวดปริยัติ ปัญญาในภาคปฏิบัติ ทั้งสองนี้
มีความเกี่ยวโยงกันอยู่ก็ตาม ปัญญาในภาคปริยัติมีเท่าไร ก็มี
ความพอใจอยู่เพียงเท่านั้น ปัญญาในภาคปฏิบัติที่จะทำให้เกิด
ความฉลาดรอบรู้ตามความเป็นจริงนั้น ผู้ปฏิบัติไม่ชอบพัฒนา
ปัญญาที่เป็นของส่วนตัวให้เกิดขึ้นบ้างเลย นี่ก็เพราะได้ยินได้ฟัง
มาว่า ทำสมาธิให้จิตมีความสงบ แล้วปัญญาก็จะเกิดขึ้น

นี่เองผู้ปฏิบัติจึงไม่ยอมฝึกปัญญา ยังมีความเห็นต่อไปว่า
เมื่อปัญญาเกิดขึ้นจากสมาธิแล้ว ก็จะไปละกิเลสตัวนั้นละตัณหา
ตัวนี้ให้หมดไปจากใจ โดยตัวเองอยู่เฉยๆ ไม่ต้องทำอะไร ปัญญา
จะละกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจไปเอง เราก็จะได้เป็นพระอรียเจ้า
ที่สมบูรณ์ ความเข้าใจอย่างนี้ๆ เอง จึงทำให้ผู้ปฏิบัติไม่ยอมฝึก
ปัญญา จะนั่งคอยทำเป็นพระอรียเจ้าฟรีๆ ในลักษณะอย่างนี้
ไม่มีที่เหนในคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย แต่คนเราคิดกันไปใน
มิจฉาที่ภูริฐฐิตามเห็นผิดไปเอง

การปฏิบัติ ถ้าศึกษาประวัติของพระอรียเจ้าในครั้งพุทธกาล
ให้ดีแล้ว จะไม่เกิดเป็นมิจฉาปฏิบัติแต่อย่างใด จึงขอให้ทุกท่านได้

พิจารณาในเหตุผลความเป็นมาของพระอริยเจ้าทั้งหลาย เราจะได้เอาเป็นแบบอย่างในอุบายวิธีการปฏิบัติของท่านให้ถูกต้อง เป็นสัมมาปฏิบัติตรงตามกระแสธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และพระอริยเจ้าทั้งหลายในครั้งพุทธกาล

ในยุคนี้สมัยนี้ถึงจะมีพระอริยเจ้าอยู่ก็ตาม เมื่อไม่ยอมรับถึงท่านจะแสดงธรรมดีมีเหตุผล หรือเขียนหนังสือชี้แนะแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องอยู่ก็ตาม ก็จะไม่ยอมรับความจริงจากท่านเหล่านั้น ยังมีคนส่วนใหญ่ที่เข้าใจว่า ในยุคนี้สมัยนี้หมดยุคหมดสมัยของพระอริยเจ้าไปแล้ว ถึงจะอธิบายให้ฟังว่ายังมีพระอริยเจ้าอยู่ ก็ยังไม่เชื่ออยู่นั่นเอง

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติจึงมีความหนักแน่นในธรรม อย่าไปตื่นตามข่าวลือของกลุ่มคนพาลเหล่านั้น อย่าประมาทในชีวิตที่มีอยู่ อันน้อยนิด เราจะทำให้ชีวิตเรามีคุณค่าก่อนที่จิตจะปราศจากร่างกายนี้ไป ขอให้ทุกท่านจงฝึกสติปัญญา ฝึกการพิจารณาในหลักความเป็นจริงอยู่เนืองๆ ด้วยเทอญ

เหตุให้เกิดทุกข์

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญญา

หนังสือเล่มนี้เป็นมรดกธรรมที่พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญญา อดีตเจ้าอาวาส วัดป่าบ้านค้อ เขียนขึ้นและจัดพิมพ์เป็นหนังสือครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแผ่แนวคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า ซึ่งมุ่งเน้น การสร้างสัมมาทิฐิ ปัญญาความเห็นชอบ ให้เกิดขึ้นที่ใจ สำหรับผู้ที่ปรารถนา ความสุขในชีวิต ตลอดจนผู้ที่มีหวังมรรคผลนิพพาน

ผู้จัดพิมพ์ : วัดซานฟรานธัมมาราม

ภาพปก : ธนวัฒน์ พิษณุวงศ์

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามพิมพ์จำหน่าย คัดลอก และพิมพ์ซ้ำเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่ ทางสื่อทุกชนิดโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้สนใจกรุณาติดต่อ

วัดซานฟรานธัมมาราม 2645 Lincoln Way, San Francisco, CA 94122

โทร. ๑-๔๑๕-๗๕๓-๐๘๕๗ • watsanfran.org • watsanfran@yahoo.com

วัดป่าบ้านค้อ หมู่ ๗ ต.เขื่อน้ำ อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี ๔๑๑๖๐

โทร. ๐๘๙-๔๑๖-๗๘๒๕ • watpabankoh.com • watpabankoh@gmail.com

ผู้สนใจอ่านหนังสือธรรมะและฟังบันทึกเสียงธรรมเทศนา
ของพระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ สามารถดาวน์โหลดได้ที่

<http://watpabankoh.com>

<http://kpyusa.org>

<http://luangporthoon.net>

ผู้ใดมีความประสงค์จะสมทบทุนในการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะ
กรุณาติดต่อ คุณโสรัถยา สุริย์จามร soratya@yahoo.com
ธนาคารกรุงเทพ บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 650-0-12774-8

SAN FRAN DHAMMARAM TEMPLE
SAN FRANCISCO